

Barn och ungdomars säkra arbete (BUSA)

- råd för medverkan i arbetet på häst-, gris- & mjölkgården

Catharina Alwall Svennefelt

Peter Lundqvist

Arbetsvetenskap, Ekonomi och Miljöpsykologi (AEM), SLU, Alnarp

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Rapport 2011:10

ISSN 1654-5427

ISBN 978-91-86373-61-0

Alnarp 2011

LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK

Rapportserie

Barn och ungdomars säkra arbete (BUSA)

- råd för medverkan i arbetet på häst-, gris- & mjölkgården

Catharina Alwall Svennefelt

Peter Lundqvist

Arbetsvetenskap, Ekonomi och Miljöpsykologi (AEM), SLU, Alnarp

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Rapport 2011:10

ISSN 1654-5427

ISBN 978-91-86373-61-0

Alnarp 2011

Illustrationen på omslaget & sidan 13 har utförts av Fredrik Saarkoppel på Kobolt Media AB.

FÖRORD

Lantbruket är på många sätt unikt - inte minst då det inte bara är en arbetsplats utan även hem- och uppväxtmiljö för barn och ungdomar. Barn och ungdomar på landsbygden börjar hjälpa till i lantbruksarbetet från tidig ålder. Föreliggande projekt avsåg att utarbeta råd och riktlinjer för barn och ungdomars medverkan i lantbruksarbete. Dessa råd skulle anpassas till gällande svensk arbetsmiljölagstiftning och baseras på lämpliga arbetsuppgifter i relation till barn och ungdomars ålder, fysiska och psykiska mognad osv.

Med välvilligt ekonomiskt stöd från Stiftelsen Lantbruksforskning (SLF) har föreliggande skrift utarbetats med förslag till åtgärder med fokus på risker och skadeprevention. Projektet har initierats av Professor Peter Lundqvist och projektledare har varit Universitetsadjunkt Catharina Alwall Svennefelt. Forskningsassistent Sara Kyrö Wissler har medverkat i den grafiska utformningen av rekommendationerna. Samtliga är verksamma vid Arbetsvetenskap, Ekonomi och Miljöpsykologi (AEM), SLU i Alnarp.

Illustrationer (omslag och sidan 13) har utformats av Fredrik Saarkoppel på Kobolt Media AB.

Projektet har haft värdefullt stöd i utarbetandet av rekommendationerna av en refensgrupp bestående av: Anette Holmberg, Räddningsverket; Anders Jonsson, Högskolan Borås; Stellan Åström, FarmerBus/LRF; Lena Bäckström, Högskolan, Kristianstad; Marie Norell & Uwe Synvoldt, Arbetsmiljöverket ; Ingrid Jönsson LRF Skolkontakt samt Torsten Hörndahl & Catharina Svala från LBT vid SLU Alnarp. Ett stort tack riktas också till Dr. Barbara Lee vid the National Children's Center for Rural and Agricultural Health and Safety i USA för värdefullt samarbete kring barn och ungdomars säkerhet i lantbruksmiljöer-

Rekommendationerna har varit tillgängliga via en hemsida på SLU sedan 2008. Då Lantbrukets arbetsmiljökommitté (LAMK) antagit "Säker Djurhantering" som 2011 års tema för branschens arbetsmiljöarbete vill vi göra rekommendationerna tillgängligare för en vidare krets genom utgivandet av arbete i denna form. Det är förhoppningen att skriften kan bidra till att öka engagemanget för säker djurhantering inom branschen – även då barn och ungdomar medverkar

Alnarp i mars 2011

Peter Lundqvist och Catharina Alwall

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	6
Genomförande	6
Barn och ungdomars säkra arbete (BUSA)	9
Redovisningar av projektet och referenser	12
Bilagor	15
- Hästgården	
- Grisgården	
- Mjölkgården	

SAMMANFATTNING

Lantbruket är på många sätt unikt - inte minst då det inte bara är en arbetsplats utan även hem- och uppväxtmiljö för barn och ungdomar. Barn och ungdomar på landsbygden börjar hjälpa till i lantbruksarbetet från tidig ålder.

Föreliggande projekt avsåg att utarbeta råd och riktlinjer för barn och ungdomars medverkan i lantbruksarbete. Dessa råd skulle anpassas till gällande svensk arbetsmiljölagstiftning och baseras på lämpliga arbetsuppgifter i relation till barn och ungdomars ålder, fysiska och psykiska mognad osv.

En referensgrupp inrättades och ett internationellt samarbete etablerades med the National Children's Center for Rural and Agricultural Health and Safety i USA som utvecklat rekommendationer för barns medverkan i lantbruksarbete.

Projektet inleddes med en enkätundersökning gällande barns medverkan i lantbruksarbete och eventuella olycksfallsrisker. Studien visade att av de familjer som hade barn i åldrarna 7–18 var det nära 87 % av dessa där barnen deltog i lantbruksarbetet. Resultaten från enkätstudien redovisades och diskuterades i referensgruppen och med enkäten som underlag togs beslut om att utarbeta rekommendationer för barn & ungdomar med tyngdpunkt på gårdar med djurproduktion.

Barn och ungdomars säkra arbete (BUSA) är det gemensamma koncept som rekommendationerna följer och i denna skrift förmedlas råd till lantbrukarfamiljerna gällande barn och ungdomars medverkan i arbetet på hästgården, grisgården och mjölkgården.

Materialet är avsett att vara till inspirerande underlag för diskussioner och beslut om, hur och när barn och ungdomar ska medverka i gårdens sysslor med djurskötsel.

INLEDNING

Lantbruket tillhör de farligaste branscherna i arbetslivet. Enligt Jordbruksverket (2007) är det farligare att arbeta i lantbruket jämfört med de flesta andra yrken. I denna statistik är då inte inberäknat de minderåriga barn och ungdomar som förolyckas eller skadas i lantbruksmiljöer. Lantbruket är på många sätt unikt - inte minst då det inte bara är en arbetsplats utan även hem- och uppväxtmiljö för barn och ungdomar. Barn och ungdomar på landsbygden börjar hjälpa till i lantbruksarbetet från tidig ålder.

Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 1996:1) visar att man är medveten om detta, då man speciellt exemplifierar lantbruksarbete. I föreskriftens § 2 ställs också krav på den som handleder/ansvarar för barn och ungdomars arbete: ”den minderårige skall ha genomgått den utbildning och ha tillgodogjort sig den instruktion och fått de upplysningar om det aktuella arbetet som behövs från skyddssynpunkt och med hänsyn till den minderåriges ålder och mognad”. Det sägs dock inget, inte ens i kommentarerna, hur föräldrar eller andra skall genomföra utbildning, instruktion och upplysningar - vilket lägger ett mycket stort ansvar på dessa personer.

Föreliggande projekt avsåg att utarbeta råd och riktlinjer för barn och ungdomars medverkan i lantbruksarbete. Dessa råd skulle anpassas till gällande svensk arbetsmiljölagstiftning och baseras på lämpliga arbetsuppgifter i relation till barn och ungdomars ålder, fysiska och psykiska mognad osv.

GENOMFÖRANDE

Svenskt och internationellt nätverk

Till projektet knöts en referensgrupp bestående av representanter från Räddningsverket, Högsolan Borås, FarmarBus/LRF, Högsolan Kristianstad, Arbetsmiljöverket, LRF Skolkontakt, Blå Stjärnan samt SLU.

Ett internationellt samarbete etablerades med the National Children's Center for Rural and Agricultural Health and Safety i Marshfield, Wisconsin, främst Dr Barbara Lee, vilka bl a utvecklat North American Guidelines for Children's Agricultural Tasks (NAGCAT).

Barns medverkan i lantbruksarbete - enkätstudie

Projektet inleddes med en mindre enkätundersökning till 420 lantbrukarfamiljer gällande barns medverkan i lantbruksarbete och eventuella olycksfallsrisker. Studien använde LRF:s medlemsregister och fick en svarsfrekvens blev 78% (326 svar). Av dessa svar framkom att 261 (80 %) av familjerna hade barn i åldrarna 7-16 år. Vidare framkom att 226 (nära 87 %) av dessa gårdar hade barn som deltog i lantbruksarbete med olika produktionsinriktningar så som spannmålsodling, djurproduktion (mjölk, nötkött, gris, fjäderfä, får och hästar) samt trädgårdsodling.

På frågan hur ofta barnen deltog i lantbruksarbete, framkom det att mer än hälften deltog varje vecka och 13 % arbetade varje dag .

Det fanns också frågor om vilka arbetsuppgifter som barnen deltog i och det var något som varierade ganska mycket.

Inom djurproduktionen (75 % av deltagande familjer hade djurproduktion) var det tydligt att barnen deltog tämligen ofta i arbetet. Vad gäller de yngsta grupperna (7-10 och 11-13 år) deltog dessa ofta i arbetsmoment som t ex utfodring, ströhantering samt djurhantering. Bland de äldre barnen (14-16 samt 16 +) var dessa arbetsuppgifter ännu mer mera frekventa (Tabell 1).

Tabell 1. Exempel på arbetsmoment som utfördes av barn på gårdar med djurproduktion *.

Typ av arbetsmoment	Åldersgrupp			
	7 – 10	11-13	14 – 16	16 +
Utfodring	15,1	18,1	20,5	20,5
Ströhantering	15,8	13,9	19,7	18,5
Djurhantering	13,5	17,4	23,9	23,2
Gödselhantering	6,2	5,8	10,8	6,6
Mjölkning	1,5	1,2	3,5	6,6
Insamling av ägg	3,1	1,2	1,2	1,9
Arbete med stängsel	10,8	10,8	19,7	18,5
Högtryckstvätt	1,9	3,9	12,0	13,1
Annat kring djurprod.	1,2	2,3	2,7	1,5

* Procentandelen refererar till alla deltagande familjer i studien (inte bara de med djur)

Vad gäller trädgårdsarbete var det vanligast att klippa gräs, rensa ogräs, manuellt skördearbete eller att klippa buskar.

Det var inte så vanligt att barn under 14 år arbetade på gårdarna. Det mest anmärkningsvärda var kanske att 12% av barnen i åldersgruppen 11-13 år körde traktor. Även i den allra yngsta gruppen (7-10 år) rapporterades om barn som utförde tämligen farliga arbetsmoment.

Det mest populära arbetet bland de äldre barnen var traktorkörning (ca 25% vardera i grupperna över 14 år) samt närliggande arbetsmoment som pressning av hö och halm.

Ganska många barn deltog i underhållsarbeten med maskiner, verkstadsarbete samt användning av högtryckstvätt. Ett positivt tecken var att ingen familj rapporterade att barn hanterade bekämpningsmedel (Tabell 2).

Tabell 2. Exempel på arbetsmoment som utfördes av barn på gårdar med spannmålsproduktion *

Typ av arbetsmoment	Åldersgrupp			
	7 – 10	11-13	14 – 16	16 +
Verkstadsarbete	2,7	2,7	8,5	10,4
Underhåll/reparation av maskiner	1,9	3,5	13,1	14,7
Högtryckstvätt	2,3	3,5	13,1	14,7
Pressning av hö / halm	3,5	6,6	16,2	18,5
Arbete med spannmålshantering	0,8	1,9	4,6	6,9
Traktorkörning	3,5	12	24,7	25,1
Potatissättning (med maskin)	2,7	1,5	2,3	3,5
Sortering av potatis	1,2	2,3	1,9	1,9
Hantering av bekämpningsmedel	0	0	0	0

* Procentandelen refererar till alla deltagande familjer i studien (inte bara de med spannmålsproduktion)

Enkätstudien innehöll också frågor om vilka arbetsmoment som barnen utförde med eller utan tillsyn och handledning, erfarenheter kring olycksfalls- och hälsorisker osv. Slutligen fanns en fråga om vilket stöd man önskade för att kunna stärka säkerhet och hälsoaspekter för barn i lantbruksmiljöer. De svar som gavs pekade på behov av informationsmaterial, gårdsvandringar samt rådgivningsmaterial kombinerat med utbildning.

Prioriteringar och inledande arbete

Resultaten från enkätstudien redovisades och diskuterades i referensgruppen och med enkäten som underlag togs beslut om att utarbeta rekommendationer för barn & ungdomar med åldersanpassade råd (7 - 16+, med tyngdpunkt på ålderskategorin 13 - 16+) med fokus på arbete på gårdar med djurproduktion (häst, gris & mjölk).

Projekt- & referensgruppen enades också om att börja utarbeta modellen/utformningen av rekommendationerna inom hästområdet (ett arbete som är aktuellt och olycksdrabbat och där rekommendationer efterfrågas).

En preliminärversion för arbete med häst (i lantbruksmiljö) innehöll följande delar: a) Ordning och reda, b) Stallklädsel, c) Utfodring, d) Skötsel av hästen, e) Leda häst, f) Utgödsling och ströning, g) Hämta häst från hagen, h) Bakgrundsfakta till rekommendationerna, i) Bilaga - Första hjälpen samt j) Bilaga - Rätt arbetsteknik. Denna preliminärversion testades i familjer med hästar i lantbruksmiljö och blev därefter reviderad efter de synpunkter som framkom.

Även i den fortsatta utvecklingsprocessen lades ner stort förankringsarbete med berörda inom respektive bransch, t ex genomfördes en tvådagars workshop på DeLaval i Hamra inför framtagandet av rekommendationer för "Mjölkgården".

BARN OCH UNGDOMARS SÄKRA ARBETE (BUSA)

Barn och ungdomar som växer upp i lantbruksmiljö deltar mer eller mindre i olika arbetsuppgifter, beroende på ålder, mognad och intresse om de ges möjlighet. Det är dock en ansvarsfull uppgift att som förälder kunna avgöra vad som är lämpliga uppgifter och hur mycket de kan klara av att göra. Det är inte lätt att finna en lämplig nivå då det inte finns något material som belyser dessa frågeställningar.

SLU Alnarp har utarbetat råd för barn och ungdomar när de deltar i djurskötseln på grisgården, mjölkgården och på hästgården med finansiellt stöd från Stiftelsen Lantbruksforskning (SLF).

Detta arbete kan betraktas som en guide i säkerhetsarbetet gällande barn och ungdomar i lantbruket. Dessa råd är en resurs som utvecklats för att hjälpa föräldrar att välja och utforma arbetsuppgifter för deras barn och ungdomar i åldrarna 7- 18 år som bor eller arbetar i gårdsmiljöer. Råden kan hjälpa till att besvara frågor som föräldrar ofta har gällande deras barns medverkan i lantbruksarbete t ex:

- Vid vilken ålder är mina barn mogna att delta i olika arbetsuppgifter på gården?
- Vilka faktorer bör jag beakta när jag beslutar mig för att låta mitt barn utföra ett lantbruksarbete

Genom att följa råden i varje arbetsmoment uppmärksammas föräldern på barnens förmågor, Arbetsmiljöverkets regler för hur barn och ungdomar får arbeta, iaktta faror, kunskaper om hur mycket tillsyn som behövs etc. Syftet är genom diskussion mellan vuxen och minderårig bidra till en ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring djurhantering och därmed minska risken för skador och ohälsa hos minderårig. Råden kan också vara till nytta för andra yrkesverksamma som kommer i kontakt med föräldrar inom lantbruket, när det gäller att ge stöd till frågor om barns medverkan i arbetet.

Nedan och i bilagorna följer råd för barn och ungdomar när de deltar i skötseln på : Hästgården, Grisgården eller Mjölkgården.

Rekommendationernas upplägg och användning

De rekommendationer som utarbetats för gris-, mjölk- och hästgården följer alla ett gemensamt koncept:

1. Inledande frågeställning ”Är ditt barn redo för arbetsuppgiften? – instruktion”
2. Kopplingar till lagstiftning och forskning
3. Förslag på hur rekommendationerna kan användas i lantbrukarfamiljen och andra som kommer i kontakt med lantbrukarfamiljer, t ex i sin yrkesroll
4. Ett antal rekommendationer (beroende på produktionsinriktning) uppdelade på specifika arbetsmoment med återkommande punkter såsom: Huvudsakliga faror, Tänk på att, Vuxenansvar, Kom ihåg samt Hur mycket tillsyn behövs?
5. Checklista för respektive typ av djurproduktion (gris-, mjölk- och hästgården)
6. Råd gällande Manuell hantering & Lyfta och bära
7. Råd gällande Första hjälpen

Hästgården

Hästgården innehåller rekommendationer enligt följande:

- En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket - introduktion
- Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med hästar! - fortsatt introduktion & information om bl a Arbetsmiljöverkets regler
- Säkert arbete med hästar
  - Ordning och reda
  - Stallklädsel
  - Utfodring
  - Skötsel av hästen
  - Leda häst
  - Strö & utgödsling
  - Sopning
  - Hämta häst från hage
- Checklista – hästgården
- Manuell hantering & Lyfta och bära
- Första hjälpen

Grisgården

Grisgården innehåller rekommendationer enligt följande:

- En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket - introduktion
- Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med grisar! - fortsatt introduktion & information om bl a Arbetsmiljöverkets regler
- Säkert arbete med grisar
  - Ordning och reda
  - Rätt klädsel
  - Tillsyn
  - Utfodring - suggor
  - Utfodring - smågrisar
  - Manuell utgödsling
  - Ströning
  - Vård och omsorg - smågrisar
  - Djurförflyttning
  - Sopning
  - Högtryckstvättning
- Checklista - grisgården
- Manuell hantering & Lyfta och bära
- Första hjälpen

Mjölkgården

Mjölkgården innehåller rekommendationer enligt följande:

- En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket - introduktion
- Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med kor! - fortsatt introduktion & information om bl a Arbetsmiljöverkets regler
- Säkert arbete med kor
  - Ordning och reda
  - Rätt klädsel
  - Tillsyn
  - Mjölkrumsarbete
  - Mjolkning
  - Utfodring - kraftfoder
  - Utfodring - grovfoder
  - Hö
  - Mjölkersättning kalvar
  - Utgödsling
  - Ströning
  - Djurförflyttning
  - Sopning
  - Högtryckstvätt
- Checklista - mjölkgården
- Manuell hantering & Lyfta och bära
- Första hjälpen

REDOVISNINGAR AV PROJEKTET & REFERENSER

Alwall, C. 2005. Råd för barn och ungdomars medverkan i lantbruksarbete. Programtidning för EM & SM i Plöjning i Alnarp 23-25 September 2005, sid 19.

Alwall, C. 2007. Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med nötkreatur! DeLaval. Stalltipset Nr 1, sid 25. Tumba.

Alwall Svennefelt, C & Lundqvist P. 2004. Guidelines for Children's Agricultural Tasks. A model to help children do the job safely. In: Proceedings of Nordic Meeting on Agricultural Health, Hamra Farm, Tumba, Sweden, 2004-11-29 --12-01 Inst för jordbrukets biosystem och teknologi, SLU Alnarp, Lantbrukets Arbetsmiljökommitté & NJF

Alwall Svennefelt, C & Lundqvist P. 2005. Swedish Guidelines for Children's Agricultural Tasks. In: Report from the Eurobaltic seminar. A Safer Work Environment in Agriculture 26-28 May, 2005, Sötåsen, Töreboda. Nordregio.

Alwall Svennefelt, C & Lundqvist, P. 2005. Swedish Guidelines for Children's Agricultural Tasks. In: Proceedings of the 2005 National Institute for Farm Safety's (NIFS) Annual Conference, "Preparing to Prevent" June 26-30, Wintergreen, Virginia.

Alwall Svennefelt, C & Lundqvist, P. 2006. Swedish Guidelines for Children's Agricultural Tasks – Part II. In: Proceedings of the 2006 National Institute for Farm Safety's (NIFS) Annual Conference, "Meeting Challenges Together," June 25-30, Sheboygan, Wisconsin.

Arbetsmiljöverket. 1996. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderåriga. AFS 1996:01. Stockholm
http://www.av.se/dokument/afs/AFS1996_01.pdf

ATL nr 84, 2005. Så gör du gården barnsäker, sid 1 + 12-13

Jordbruksverket. 2007. Motverka olycksfall i lantbruket. Rapport 2007:8. Jönköping.
http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra07_8.pdf

Laholms Tidning Nr 119, 2006. Lantgårdar är farliga. Projektet Busas handbok hjälp för att undvika olyckor, sid 1 + 16-17.

Lundqvist, P. and Alwall, C. 2003. Towards Swedish Guidelines for Childrens Agricultural Tasks. In: Proceedings of the International Ergonomics Association XVth Triennial Congress, Volume 1, pp 689-691. August 24-29, 2003. Seoul, Korea.

Lundqvist, P. and Alwall, C. 2003. Swedish Guidelines for Childrens Agricultural Tasks. In: Fifth International Symposium - October 19-23, 2003 "Future of Rural Peoples: Rural Economy, Healthy People, Environment Rural Communities", Saskatoon, Saskatchewan, Canada. Proceedings, p M-21-22.

Lundqvist, P. 2005. Swedish Perspectives on Agricultural Childhood Injury Prevention. In: Proceedings of the 2005 National Institute for Farm Safety's (NIFS) Pre-Conference Workshop, "Childhood Agricultural Injury Prevention" June 25, Wintergreen, Virginia

Lundqvist, P. & Alwall Svennefelt, C. 2006. Swedish Guidelines for Children's Agricultural Tasks. Lodi, Italy. June 18-21, 2006. International Association of Agricultural Medicine and Rural Health (IAAMRH). Book of abstracts. Page 194

Nilsson K. 2009. Föräldrars attityder till barn och ungdomars uppväxtmiljö, risker och olyckstillbud på lantbruk. SLU. Landskap trädgård Jordbruk. Rapports 2009:11. Alnarp.

North American Guidelines for Children's Agricultural Tasks (NAGCAT).

<http://www.nagcat.org/>

BILAGOR

I tre bilagor ges råd för barn och ungdomars medverkan på gårdar med djur.

Om texten upplevs som i minsta laget kan bilagorna laddas ner från en hemsida: <http://194.47.52.48/nmaoh/barn/> och skrivs ut i A3-format som passar bättre vid praktisk användning.

Ta del av och inspireras av råden för:

- Hästgården**
- Grisgården**
- Mjölkgården**

Sveriges
lantbruksuniversitet

i samarbete med,

Arbetsmiljöverket   LRF   Farmar Bus   Räddningsverket   Högskolan i Kristianstad   Högskolan i Borås   Blå stjärnan

BUSA

Barn & ungdomars säkra arbete

HÄSTGÅRDEN

Är ditt barn redo för arbetsuppgiften?

Följ dessa steg och du får besked om ditt barn är redo för arbetsuppgiften

- Välj den sida som är aktuell för den arbetsuppgift som skall göras.
- Gå igenom vuxnas ansvar och se till att du kan erbjuda en säker arbetsplats.
- Läs om vilka faror som kan förekomma för att få insikt om hur skador kan uppstå.
- Kom ihåg de viktiga stegen för att skydda barnen.
- Läs igenom varje punkt på listan för att
  - Värdera barnetsförmåga
  - Lära de föreslagna instruktionerna & vuxentillsynen
- Se på bilden för att se hur arbetsuppgiften kan göras på ett lämpligt sätt.
- Låt ditt barn göra arbetsuppgiften på ett säkert sätt!

En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket

Dessa rekommendationer är en resurs som utvecklats för att hjälpa dig som förälder att välja och utforma arbetsuppgifter för ditt/ dina barn i åldrarna 7 – 18 år som bor eller arbetar i gårdsmiljö.

Rekommendationerna kan hjälpa till att besvara frågor som föräldrar kanske har gällande ditt/ dina barns medverkan i lantbruksarbete:

- * Vid vilken ålder är mitt/ mina barn mogna att delta i olika arbetsuppgifter på gården?
- * Vilka faktorer bör jag beakta när jag beslutar mig för att låta mitt/ mina barn utföra en arbetsuppgift?

Rekommendationerna kan också vara till stöd för yrkesverksamma som kommer i kontakt med föräldrar inom lantbruket, när det gäller att ge stöd till frågor om deras barns medverkan i lantbruksarbete

- * Lär dig om barns utveckling i relation till lantbruksarbete
- * Använd rekommendationerna i diskussioner med familjer eller anställda om lämpliga rutiner då barn medverkar i lantbruket
- * Lär dig själv eller undervisa om riskerna och farorna vid speciella arbetsuppgifter i lantbruket
- * Rapportera om hur skador kunde ha förebyggts med stöd av rekommendationerna
- * Använd rekommendationerna som underlag för reportage eller andra medieinslag
- * Använd rekommendationerna som referens vid utarbetande av information om förebyggande av skador bland ungdomar i lantbruket

Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med hästar!

Varje barn har sin unika karaktär vilken utvecklas över tid. På grund av den stora variationen i barns uppväxt så väl som utveckling samt skiftande praktiska erfarenheter av djurhantering, rekommenderas att minimiålder för barn vid djurskötsel är 13 år. Barn mellan 7 - 12 år bör istället gå med en vuxen och hjälpa till.

Genom att ta del av häftets rekommendationer kan du som vuxen ges ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring djurhantering och därmed minska risken för skador och hälsobesvär hos minderåriga.

Till dig som skall läsa rekommendationerna i materialet!

Varje år inträffar olycksfall på grund av att minderåriga (< 18 år) inte getts betryggande handledning och utbildning för hantering av olika arbetsuppgifter som förekommer vid djurskötsel. Genom att öka kunskap och förståelse avseende reaktionsförmåga - som kan variera beroende dels på individ och ålder - kan den vuxne hjälpa att lära dem att undvika faror.

Detta häfte avser att ge rekommendationer till vuxna som har minderåriga som vistas bland hästar. Syftet är att genom diskussion mellan vuxen och minderårig bidra till en ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring hahantering och därmed minska risken för skador och ohälsa hos minderåriga.

En guide i säkerhetsarbetet

Följ häftets rekommendationer för att minska olycksfallen för minderåriga bland hästar!

Läs varje arbetsmoment steg för steg.

Uppmärksamma *Barnets förmågor* och *Arbetsmiljöverkets regler*.

Läs området *Tänk på att* för att skydda den minderåriga.

Iakttäck *Huvudsakliga faror* för att undvika de vanligaste olycksriskerna.

Uppmärksamma *Vuxenansvar* för att komma ihåg.

De viktiga *Kom ihåg* stegen för att skydda barnet.

Uppmärksamma råden för hur mycket *Tillsyn* som behövs.

Läs igenom *Första - hjälpen* anvisning.

Studera råden för *Rätt arbetsteknik*.

Så får barn och ungdomar arbeta

Arbetsmiljöverkets regler för minderåriga (barn som inte fyllt 18 år)

En minderårig får börja arbeta först under det kalenderår då han eller hon fyller 16 år. Skolplikten ska också ha fullgjorts. Den som har fyllt 13 år, får dock utföra lätt arbete som inte är skadligt för den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Den som ännu inte fyllt 13 år får inte anlitas till arbete. Det gäller även oavlönat arbete i familjens jordbruk.

Förbudet gäller dock inte lätt utfodringsarbete, lätt manuell sådd, plantering, frukt- och bär plockning, eller rensning av trädgårds-sängar och liknande arbetsuppgifter i jordbruk som drivs av någon i den egna familjen.

Arbetsuppgifter för minderåriga skall väljas med omsorg. Särskild hänsyn skall tas till den minderåriges fysiska och psykiska förutsättningar för arbetet. Beträffande säkerhet skall ges mot olycksfall, belastningsskador, överansträngning, extrema klimatförhållanden, skador från buller och vibrationer och andra förhållanden som kan medföra skadlig inverkan på den minderårigas hälsa och utveckling i fysiskt, psykiskt eller socialt avseende.

Den minderåriga skall ha genomgått den utbildning och ha tillgodogjort sig den instruktion och fått de upplysningar om det aktuella arbetet som behövs från skyddssynpunkt och med hänsyn till den minderåriges ålder och mognad.

Den som anlitar en minderårig skall se till att arbetet sker under ledning och tillsyn av lämplig person samt försäkra sig om att det finns tillfredsställande rutiner för hur minderåriga skall introduceras och handledas.

En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa och utveckling.

Resultat av trafikforskning

Materialets rekommendationer för barn och ungdomars förmåga att klara av vissa arbetsuppgifter utgår från trafikforskningen. Minimialderna är 13 år för barns förmåga att ha fullgod reaktion och koordinationsförmåga.

Arbetsmiljöverkets regler för ökad säkerhet

Regler utgår från arbetsmiljöverkets föreskrifter angående olika kroppsmåttets betydelse för utvecklande av en belastningsskada samt regler för hur minderåriga får arbeta.

Barnkonventionen handlar om det enskilda barnets rättigheter. Varje människa under 18 år räknas som barn, om inte han eller hon blir myndig tidigare enligt den nationella lagstiftningen. Läs mer om Barnkonventionen och om barnets rättigheter på www.barnkonventionen.se

Vad klarar barnet av och i vilken ålder?

Pojkar och flickor under 13 år är i stort sett likvärdiga i kroppsliga färdigheter när det gäller styrka, uthållighet och motorisk skicklighet (finmotoriken är dock något mera utvecklad hos flickorna). Hörselorganet är inte färdigutvecklat. Barn och ungdomar kan ha svårt att uppfatta varifrån ljudet kommer, om exempelvis ljudet från en traktor avlägsnar sig eller närmar sig. Synförmågan blir färdigutvecklad i tonåren.. Att lära sig tolka vad ögat ser och att bedöma avstånd, hastighet på föremål i rörelse kräver mognad. De kan ha svårt att växla mellan när- och fjärrseende och därför kan det ta längre tid för dem att uppfatta t.ex. annalkande fordon. Barn kan även ha ett begränsat vidvinkelseende vilket gör att de kan ha svårt att uppfatta rörelser som sker i ögonvrån. Varken träning eller utbildning kan undanröja dessa begränsningar. Därför rekommenderas att barn mellan 7 - 12 år istället går med och hjälper till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Arbete på rätt sätt!

Det är av stor vikt att barn över 13 år arbetar på ett för kroppen skonsamt sätt. Rätt arbetsteknik är A-O för att undvika belastningsbesvär. Instruktion och handledning i rätt arbetsteknik innefattar att lyfta rätt, att använda sina muskler rätt, att jobba kroppsnära, att inte jobba i ledernas ytterlägen, lära sig använda stora muskelgrupper (lår och stjärtmuskel). Vidare undvika sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd och under knähöjd t ex. då barnet utfodrar smågrisar.

Att handleda och utbilda den minderårige i praktiskt tillvägagångssätt då olika arbeten skall utföras och lära barn rätt lyfteknik är mycket viktigt för att undvika belastande kroppsställningar som kan skada barnen.

Låt barn mellan 7 – 12 år gå bredvid och hjälpa till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Repetition och tillsyn

Att repetera och öva moment tills det "sitter" är en enkel och beprövad metod för att minnas. Därför är det viktigt att barnet tillsammans med djurkunnig och erfaren vuxen person, repeterar kontinuerligt det som den vuxne vill att barnet skall lära sig. Men beakta att barn vill leka men samtidigt känna sig behövda och sedda, det är grunden för dem i barndomen.

Dessa principer kan göra att barnet inte på egen hand kan bedöma var gränsen går.

Risken för tillbud och olycksrisker kan missbedömas och negligeras. En kontinuerlig tillsyn av det minderåriga barnet är därför en stark rekommendation. Förmågan att tänka i abstrakta begrepp utvecklas inte förrän i 12 - 13 års ålder. Träning under realistiska förhållanden är det som ger bäst resultat!

Tack till Sofia Martinsson på Stall Fjälkestad för bildillustrationer

Några säkerhetsaspekter om hästar

Säkerhet är ett förhållningssätt- och ett arbetssätt! Hästen är ett utpräglat flyktdjur, därför är det viktigt att känna till så mycket som möjligt om hästens specifika beteende. Att förstå och kunna läsa hästens "språk" är nyckeln till ett framgångsrikt säkerhetsarbete. En häst som från början får en lugn och konsekvent behandling och därmed lär sig av en vuxen kunnig person vad vi människor förväntar oss av den när det gäller beteende i många situationer, blir oftast en trevlig och lätthanterlig häst. För att på ett säkert sätt kunna hantera hästar så krävs det kunskap och om en vuxen har tillräcklig kunskap så kan denna person handleda och utbilda minderårig i praktiskt tillvägagångssätt inför olika arbetsuppgifter. Detta blir ytterligare en framgångsfaktor för att skapa säkra miljöer för barn och ungdom i samvaro med häst.

Olika hästraser har olika beteende och egenskaper men även en ny häst på gården måste få tid för anpassning och likaså måste gårdens folk få tid att lära känna den nya hästen. Hästar som ofta hanteras av kunniga människor blir trygga och stabila vilket bidrar till att de blir lättare att hantera och därmed säkrare.

Att helt förutse hästens reaktioner och därmed förhindra olyckor är ej möjligt – det närmaste man kan komma är att "alltid göra likadant". Hästar är vanedjur och så länge de befinner sig i bekanta situationer i en känd och oförändrad miljö kommer de inte nämnvärt ändra sitt beteende. Men självfallet kan hästens närmiljö till en viss del variera beroende på årstid, oljud, brunst. etc. Men det är speciellt i ovana situationer som hästen kan komma att bete sig på ett sätt som kan vara svårt att förutse och det är då flertalet skador inträffar. Det är därför nödvändigt att all hästhantering bygger på fasta rutiner och att efterlevnaden av dessa rutiner ständigt kontrolleras av en erfaren vuxen person.

Det är alltid den vuxnes ansvar att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och skador vid arbete med barn och djur.

Bra och roliga jobb med hästar!

Barn tycker ofta att det är roligt med djur. Att lära barnen att hjälpa till och ge tillsyn till djuren är ett bra sätt att utveckla deras djuröga! Låt gärna de yngre barnen, 7-12 åringarna gå med tillsammans med en vuxen. Tillåt barnen från 13 år att utföra lättare arbetsmoment!

Till exempel:

- se till så hästen "mår bra"
- se till att hästen ätit sin mat
- se till att det är ordning och reda i stallet

Säkert arbete med häst

Ordning & reda

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Tänk på att

Skapa rutiner kring ordning och reda - området runt stall och hage skall vara fritt från skräp, kärror, harvar etc. Cyklar bör ställas på en väl avsedd plats t.ex. i ett cykelställ. Stallet skall alltid vara städat och stallgången fri från föremål. Högaffel och grep skall hängas eller ställas med spetsen inåt vid förvaringsplatsen.

Kontrollera att kläder och redskap hängs upp på väl avsedd plats! Ryktsaker och vassa föremål som hovkrats etc. förvaras på en avsedd plats i stallet t.ex. i en låda/box eller spann.

Fodermedel bör förvaras på särskild avsedd plats – gärna i ett separat foderrum!

Gångvägen mellan stall och hage bör vara fri från lera och vatten, så att barnet utan risk kan leda sin häst. Gångvägen bör vara sandad vintertid.

Gårdsplanen mellan stall och hage inte passeras av traktorer eller andra fordon som kan skrämma hästen eller orsaka annan olycka, när barnet och hästen passerar tillsammans.

Barnet skall kunna passera parallellt intill hästens bog när hästen leds ut och in i stallet. Går barnet framför eller bakom hästen är risken stor för att han eller hon blir omkullsprungen eller sparkad.

Lösspringande hundar kan börja valla och/eller skälla runt hästen då barnet leder hästen! Risken för att hästen bli skrämd eller orolig är stor och barnet löper en ökad risk att bli trampad eller omkullsprungen.

Paddock och hage har ett välskött staket och att barnet lätt kan hantera grinden vid in och utsläpp av hästen.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år KONTROLLERA då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med barn och hästar.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått råden om hur ordning och reda i och runt stallet skall vara planerat. Om du som vuxen känner dig osäker, ta råd från någon mer kunnig och erfaren hästskötare.

Ser barnet att den vuxne t.ex. inte håller rent och snyggt i stallgången - kommer barnet med stor sannolikhet inte heller att göra det när han eller hon är ensam i stallet.

Hästar bli lätt oroliga och nervösa vid höga ljud som tex. musik, skratt, lek och spring. I en sådan stallmiljö är risken stor för att barnet råkar ut för ett olyckstillbud. Det är den vuxnes skyldighet att se till att hästen sköts väl och inte far illa. Lär barnet visa gott omdöme och respekt för hästen - stallet är hästens hem!

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn oftast inte förstår varför det är ett undantag.

Det skall finnas fasta och säkra rutiner tex för hur hundar hanteras bland hästar. Saknas rutiner är risken stor för att barnet skall råka ut för en allvarlig olycka då hon eller han ensam skall leda hästen till och från stallet.

Kom ihåg

Ordning och reda vid stallet

Ett välskött staket för att barnet lätt skall kunna hantera grinden med en hand

Ordning och reda bland redskapen

Ryktsaker och vassa föremål skall förvaras på en väl avsedd plats

Säkert arbete med häst

Stallklädsel

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Tänk på att

Det minderåriga barnet skall vara rätt klädd vid rätt tillfälle!

Hjälm och skyddsväst är en självklarhet när barnet vistas bland hästar – vare sig de rider eller pysslar om hästen!

Barnet bör använda åtsittande kläder för att minska risken för att fastna och/eller skrämma hästen.

Barnet använder en halkfri sko/stövel för att undvika fallolycka.

Långt hår skall vara uppsatt! Håret kan fladdra i ansiktet – medan barnet tar bort håret från sitt ansikte kan olyckan vara framme!

Plocka bort smycken som öronhängen, ring i näsan etc. – hästen kan vifta till med svansen och fastna i smycket.

Lång skjorta och tröja är nedstoppade i byxan/ridbyxan! Bultig jacka kan fastna i tex. boxdörren då hästen skall ledas ut ur stallet

Barnet inte bär halsduk vid arbete med hästar - denna kan fastna och dras åt om barnets hals. Barnet kan kvävas!

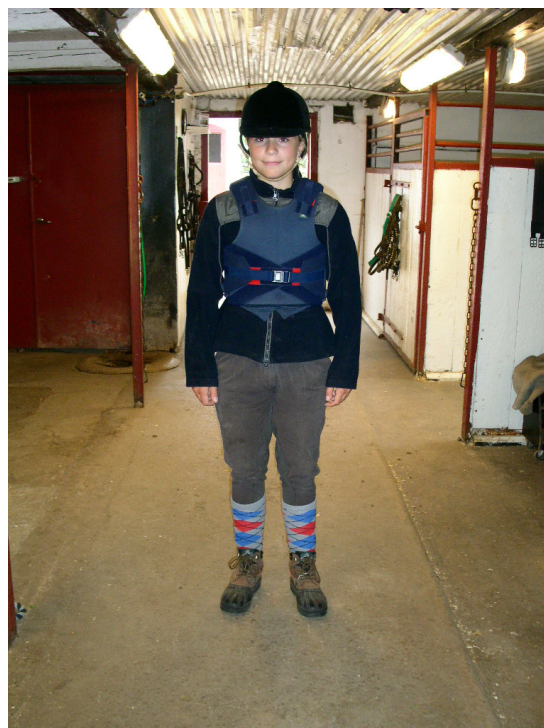
Brännskador kan orsakas vid hantering av nylonggrimskaft - använd arbetshandskar!

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

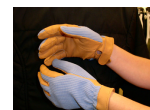
Kom ihåg

Hjälm och skyddsväst

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Uppsatt hår

Andningsmask

Vuxenansvar

Det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder! Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag. Agera konsekvent!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Ser barnet att den vuxne vistas i stallet med lössittande och bultiga kläder – kommer barnet med stor sannolikhet komma att göra det när hon eller han är ensam. Barn under 13 år gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det.

Ser barnet att den vuxne vistas ibland hästar utan hjälm – kommer de med stor sannolikhet att göra det när de är ensamma i stallet.

Säkert arbete med häst Utfodring

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Djurrörelser

Smuts och damm

Arbete och klättring på höga höjder

Tunga lyft

Tänk på att

Barnet kan greppa stadigt om foderskopans skaft för att inte sneda och vridna arbetsställningar skall uppstå och belastningsskador utvecklas. Anpassa foderskopans storlek och vikt till barnet.

Utfodringsmomentet kan innebära att hämta hö på loftet. Att låta ett barn klättra på en steg är ett mycket riskfyllt tillfälle. Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka.

Barnet jobbar kroppsnära och använder stora muskelgrupper tex. vid lyft av höbal, spann eller foderskopa. Barnet skall inte utföra sysslorna över axelhöjd. Felaktig arbetsteknik kan ge belastningsskador och leda till olycksfall.

Utfodra flera hästar kan innebära konkurrens sinsemellan! Barnet riskerar att bli biten och/eller trampad i utfodringsögonblicket.

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästkötare.

Barnet löper en ökad risk för allergier och astma i dammiga miljöer. Gör en riskbedömning - är fodret dammigt - se till att barnet använder andningsskydd!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd - kommer de med stor sannolikhet att göra detsamma när de ensamma skall utfodra hästen. Barn under 13 år gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker - görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Det är viktigt att alltid uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag. Det är också viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Hjälm och skyddsväst

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

God handhygien

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd - men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 - 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett - lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett - lämna kortare stunder.

Säkert arbete med häst

Skötsel av hästen

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Djurtramp

Arbete och klättring på höga höjder

Tänk på att

Barnet skall knyta en lugn och fin kontakt med hästen vid ryktmomentet. Om barnet inte gör detta kan hästen bli skrämmd och barnet riskerar att bli trampad eller sparkad.

Hästen skall antingen stå uppbunden i boxen eller på en speciell skötselplats!

Sätta på grimman kan innebära att barnet tvingas att arbeta över axelhöjd!

Skötselarbetet kan innebära att barnet inte når upp tillräckligt till hästen - barnet ställer sig kanske på en låda - risken för att barnet skall falla är stor!

Då barnet leder hästen skall grimma alltid vara lika med grimskrift! När tummen används som grimskrift - kan den fastna och slitas av!

Barnet skall jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper i ryktmomentet - borsta med långa och stora rörelser.

Var uppmärksam på att barnet löper en ökad risk för att utsättas för kvalster och damm vid ryktmomentet. Gör en riskbedömning - använd andningsskydd!

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med djur.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästkötare.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag.

Kom ihåg att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Ser barnet att den vuxne inte sätter på ett grimskrift på hästen vid flytt till skötselplatsen - kan de med stor sannolikhet komma att göra detsamma när de är ensamma med hästen.

Närmar sig den vuxne hästen respektlöst och burdust, kommer barnet antagligen att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt. Risken för olycksfall är stor.

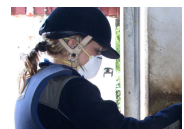
Kom ihåg

Hjälm och skyddsväst

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Inget arbetsmoment över axelhöjd

Stå vid sidan och nära hästen

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Säkert arbete med häst

Leda häst

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Djurtramp

Tänk på att

En välutbildad häst med ett gott temperament är den bästa säkerhetsfaktorn!

Vara uppmärksam på hästens rörelser! Barnet skall gå parallellt intill hästens bog för bästa möjliga kontroll av hästens rörelser. Aldrig bakom eller framför hästen – barnet kan riskera att bli omkullsprungen eller sparkad.

Hästen skall ledas i tråns eller gramma och grimskaft! Barnet skall inte vira grimskaftet runt handen!

Det är vanligt med grimskaft av nylon! Var aktsam hästen kan rycka till – barnet kan få kraftiga brännskador i händerna – använd arbetshandskar!

Utsstickande föremål eller löst liggande skyfflar/borstar kan innebära att barnet kläms eller faller över, då hästen leds i stallgången – ordning och reda i stallet!

Barnet skall kunna öppna boxdörren/grinden med en hand för att hästen på ett säkert sätt skall kunna kontrolleras vid släppande.

När hästen skall ledas in i boxen/hagen skall barnet föra in hela hästen i boxen/hagen och därefter vända den! Barnet skall släppa hästen först när hon eller han står emellan hästen och boxdörren/grinden.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Alder 13 – 15 år KONTROLLERA då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Alder 16 år KONTROLLERA då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med djur.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Reitera kontinuerligt tillsammans. Kom ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästskötare.

Förflyttning av djur medför ofta ökade risker för olycksfall. Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom det minderårige barnet inte alltid förstår varför det är ett undantag.

Ser barnet att den vuxne släpper in hästen i boxen – utan att först leda in hela hästen – kan barnet med stor sannolikhet komma att göra detsamma när hon eller han ensam skall utföra momentet.

Går den vuxne framför hästen med lång tygel på väg till hagen – kommer barnet antagligen att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt. Risken för att barnet sparkas eller blir omkullknuffad är stor.

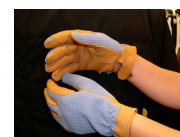
Kom ihåg

Hjälm och skyddsväst

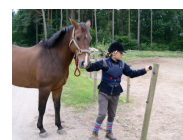
Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Ordning och reda i stallet

Box och grinddörren skall kunna öppnas med en hand

Säkert arbete med häst Strö & utgödsling

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Tänk på att

Barnet skall alltid ha som vana att ta ut hästen ur boxen/spiltan vid utgödslingsmomentet. Detta för att undvika sparkar eller bitt från hästen.

Var uppmärksam på att barnet löper en ökad risk för allergier och astma i dammiga och smutsiga miljöer, t.ex. vid utgödslingsarbete - gör en riskbedömning – gödselbädden kan vara torr och dammig eller innehålla ammoniakångor - använd andningsskydd!

Barnet rekommenderas att använda en halkfri sko/stövel för att undvika halkolycka i samband med utgödslings- och ströarbetet.

Anpassa skyffel och grep till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft. Barnet skall undvika att lasta skyffel och/eller grep full med gödsel - detta skall anpassas till barnets styrka och förmåga.

Se till att barnet jobbar kroppsnära och använder stora muskelgrupper i arbetsmomentet. Uppmärksamma sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Om barnet hanterar skottkärra - var uppmärksam på rätt lyfteklik och att barnet inte fyller gödsel upp till bredden på kärran.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med djur.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästskötare.

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder! Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag. Barn gör bara som den vuxne och förstår inte alltid riskerna med det.

Ser barnet att den vuxne inte tagit ut hästen ur box eller spilt då utgödsling sker - kommer barnet med stor sannolikhet göra detsamma när hon eller han är ensam med hästen. Uppmärksamma att utgödslingsmomentet är ett riskfyllt tillfälle – är hästen kvar i boxen vid utgödslingstillfället kan hästen bli stingslig och orolig – barnet löper ökad risk för att råka ut för en olycka.

Det åvilar den vuxne att utbilda och handleda barnet i rätt lyfteklik och arbetsställning. Detta öka chansen att barnet utför utgödslingsmomentet på rätt sätt.

Kom ihåg

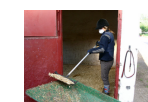
Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

Ta ut hästen ur boxen.

Ordning bland stallets redskap

God handhygien

Säkert arbete med häst Sopning

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tänk på att

Sopa rent i stallet är ett tungt och smutsigt arbete. Gör en riskbedömning – fodergångar etc. kan vara torra och dammiga – använd andningsskydd!

Barnet bör använda en halkfri sko/stövel för att undvika halkolycka i samband med sopningsarbetet.

Anpassa redskap till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft.

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper! Beakta sneda och vridna arbetsställningar!

Sopningsarbetet kan innebära att barnet måste arbeta nära intill hästen – gör en riskbedömning – hästen kan bli orolig och sparkas!

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper i sopningsarbetet - kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensam.

Utbilda och handled barnet i rätt sop-teknik – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att utföra arbetsmomentet på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästkötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

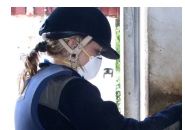
Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

Rätt arbetsställning vid sopning

Säkert arbete med häst Hämta häst från hage

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Tänk på att

Hantering av lösgående djur är ett mycket riskfyllt moment!

En välutbildad häst med ett gott temperament är den bästa säkerhetsfaktorn - men tänk på att hagen är hästens revir och då det finns flera hästar i hagen kan momentet vara direkt förenat med livsfara för barnet. En vuxen skall alltid finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. Lösgående djur i hage innebär en ökad säkerhetsrisk – därför rekommenderas att barnet alltid använder hjälm och skyddsväst.

Uppmärksamma att barnet inte lockar till sig hästen med äpple eller annat godis. Hästen/hästarna kan uppleva konkurrens och knuffa omkull, bita eller sparka barnet.

Då hästen står vid grinden och vill in tex. för att det är utfodringsdax eller dåligt väder kan barnet löpa en ökad risk för att bli omkullsprungen eller trampad. En vuxen bör finnas till hands ifall barnet behöver hjälp.

Var uppmärksam på hästens rörelser! Barnet skall aldrig gå framför eller bakom hästen i ledmomentet.

Barnet skall kunna kontrollera hästen vid utgång ur hagen. Barnet skall kunna öppna grinden med en hand.

Barnet skall föra ut hela hästen ur hagen och därefter vända den och stänga grinden.

Djurtramp

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Går den vuxne framför eller bakom hästen med lång tygel på väg ut ur hagen – kommer barnet med stor sannolikhet göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt. Tänk på att barnet riskerar att bli sparkad eller omkullsprungen.

Förflyttning av djur medför ökade risker för olycksfall och belastningsskador. Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren hästkötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans. Men beakta att hästar kan uppträda oberäkneligt eftersom de kan uppleva hagen som sitt revir. Respekt, kunskap och omdöme är den bästa säkerhetsfaktorn för säker hästhantering.

Kom ihåg

Hjälm och skyddsväst

Halkfria skor med trampsydd

Arbetshandskar

Led hästen i träns eller gramma och grimskäft parallellt med hästens bog.

Hur mycket tillsyn?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Checklista - hästgården

Utomhus

- ☐ Är området kring stallet fritt från skräp, kärror etc?
- ☐ Är det möjligt för barnen att passera gårdsplanen, på vägen till stallet utan komma ivägen för traktorer och andra fordon?
- ☐ Är gångvägen till och från stall/hage, sandad vintertid?
- ☐ Har paddock och hage ett välskött staket?
- ☐ Kan barnet lätt hantera grinden vid in och utsläpp av hästen?

Stallet

Ordning och reda

- ☐ Är stallgången städad och fri från föremål?
- ☐ Är redskap, sopborste etc. upphängda/ställda med spetsen inåt vid en avsedd förvaringsplats?
- ☐ Förvaras fodermedel/foderhinkar på avsedd plats?
- ☐ Rengörs/städas stallet efter utgödsling etc?

El

- ☐ Finns jordfelsbrytare installerad i djurstallet?
- ☐ Är eluttag och påslag skyddade?
- ☐ Är lösa kablar spänningslösa då de inte används?
- ☐ Är det städad och fritt från damm vid elmotorer och kvarnar?

Kemikalier

- ☐ Förvaras mediciner, kemikalier, flugmedel etc. inlåsta?

Rätt klädsel

- ☐ Är barnet rätt klädd då han eller hon utför diverse sysslor i häststallet?
- ☐ Är stallklädsel tex. skjorta/tröja storleksanpassad till barnet?
- ☐ Är skjorta och tröja nedstoppade i byxan/ridbyxan?
- ☐ Är tex. flickans hår uppsatt vid hantering av hästen?
- ☐ Använder barnet halffri sko/stövel med trampskydd för att undvika halolycka?
- ☐ Använder barnet andningsskydd i dammiga miljöer?
- ☐ Använder barnet läderhandskar då han eller hon använder grimskäft av nylon?
- ☐ Är läderhandskar storleksanpassade till barnet?

Utfodring

- ☐ Är foderskopan storleksanpassad till barnet?
- ☐ Dra/föser barnet inte en tungt lastad foderkärra vid utfodringsmomentet?
- ☐ Arbetar barnet kroppsnära och använder stora muskelgrupper?
- ☐ Är barnet instruerad i att utföra utfodringssysslorna under axelhöjd?
- ☐ Riskerar barnet att bli attackerad/biten vid utfodringsögonblicket?
- ☐ Är barnet utbildad i rätt bär och lyfteknik?
- ☐ Finns fasta trappor och skyddsräcken runt hö/halmnedtag?
- ☐ Bär och strör barnet med små högivor?

Utgödsling

- ☐ Är utgödslingsredskapen vikt och storleksanpassade till barnet?
- ☐ Använder barnet rätt arbetsteknik vid gödselskrapning?
- ☐ Är skottkärran anpassad för barnet att hantera?
- ☐ Hanterar barnet "lagom" gödselmängd på redskap och skottkärra?

Ströning

- ☐ Bär och strör barnet med små halmgivor?
- ☐ Hanterar barnet kniv eller annat vasst föremål tex. vid avlägsnandet av balband, på ett sådant sätt som inte kan orsaka skada?

Sopning

- ☐ Använder barnet andningsskydd i dammiga miljöer?
- ☐ Använder barnet rätt arbetsteknik vid sopning?
- ☐ Har barnet instruerats i att inta försiktighetsåtgärd vid sopning intill/bakom hästen?
- ☐ Är redskapet anpassat efter barnets storlek och kan han eller hon greppa stadigt om redskapets skaft?
- ☐ Arbetar barnet kroppsnära och använder stora muskelgrupper?

Skötsel

- ☐ Har barnet instruerats i hur en lugn och fin kontakt knyts med hästen inför skötsel/ryktmomentet?
- ☐ Är barnet instruerad i att inte utföra skötselrutiner tex. sätta på grimman, om det innebär att arbeta över axelhöjd?
- ☐ Binder barnet upp hästen, antingen i boxen eller på en speciell skötselplats?
- ☐ Använder barnet alltid grimskaft då han eller hon leder hästen tex. till sin skötselplats?
- ☐ Använder barnet rätt arbetsteknik vid ryktmomentet/kratsa hovar?
- ☐ Använder barnet andningsskydd i dammiga miljöer som tex vid ryktning?

Leda häst

- ☐ Är den häst som barnet skall leda välutbildad och har ett ”gott” temperament?
- ☐ Har barnet instruerats i att vara uppmärksam på hästens rörelser under ledmomentet?
- ☐ Har barnet instruerats i att aldrig gå bakom eller framför hästen i ledmomentet?
- ☐ Har barnet instruerats i att gå parallellt vid hästens bog i ledmomentet?
- ☐ Använder barnet alltid gramma/träns och grimskaft i ledmomentet?
- ☐ Är redskap, sopborste etc. upphängda/ställda med spetsen inåt vid en avsedd förvaringsplats då barnet leder hästen i stallgången?
- ☐ Kan barnet på ett säkert sätt manövrera boxdörren/grinden med en hand vid släppande av hästen tex. i hage/paddock?
- ☐ Har barnet instruerats i att föra in hela hästen i boxen/hagen och därefter vända den innan grinden stängs?

Hämta häst från hagen

- ☐ Finns alltid en vuxen till hjälp då barnet skall hämta in hästen från hage/paddock?
- ☐ Använder barnet alltid hjälm och skyddsväst?
- ☐ Har barnet instruerat i att inte ”locka” hästen till sig med äpple eller godis?
- ☐ Har barnet instruerats i att aldrig gå bakom eller framför hästen i ledmomentet?
- ☐ Kan barnet på ett säkert sätt manövrera grinden med en hand vid utsläppande av hästen ur hagen?
- ☐ Har barnet instruerats i att föra ut hela hästen ur hagen och därefter vända den?

Vuxenansvar

- ☐ Har en grundläggande genomgång gjorts för de sysslor som barnet skall utföra i stallet?
- ☐ Har barnet visat att han eller hon förstått anvisningarna?
- ☐ Uppträder du som vuxen alltid korrekt tillsammans med barnet i stallet?
- ☐ Repeterar du och barnet kontinuerligt arbetsmomenten tillsammans?
- ☐ Har du som vuxen undersökt arbetsförhållandena och bedömt riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med hästar?
- ☐ Har barnet utbildats i hästens beteende?

Manuell hantering

Lyfta och bära

Viktiga faktorer om hur ett barn skall utföra ett lyft

Generella faktorer

- hur stort är barnet som skall utföra lyftet
- vilken kroppsconstitution har barnet
- vad skall lyftas
- hur skall lyftet utföras
- i vilken miljö sker lyftet

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Rekommendationer

Lär barn;

- att stå nära bördan som skall lyftas (Bild 1)
- att stå med ett avstånd mellan fötterna (bredbent) (Bild 2,3)
- att böja i höft-knä-och fotled (Bild 4,5,6)
- att hålla huvudet och ryggen i en rak position (Bild 7)
- att använda benen då lyftet skall utföras (Bild 8)
- att flytta fötterna då bördan skall ställas ned exempelvis om bördan skall placeras vid sidan eller bakom barnet (Bild 9,10)
- att hålla bördan nära kroppen (Bild 11)
- att lyfta under midjehöjd
- att bära med två händer, fördela bördan på kroppen.
- att utnyttja lyfthjälpmedel
- att vara två/flera personer vid lyft av tex. hinder, ”kavalletis” (Bild 12)

Akut överbelastning av leder och muskler kan uppstå på grund av att den manuella hanteringen av lyft har avvikit från det normala. ”Jag klarade inte utföra lyftet, jag halkade till...”.

Lyft av djur kan innebära svårigheter när tyngdpunkten förändras då djuret rör sig och rörelse plötsligt måste göras. En rörelse som är en olämplig för kroppen men måste göras för att om möjligt återfå balansen.

Risker

- Halkriser
- Felaktiga skor
- Bördan får ej vara för stor i omfång (Bild 13)
- Bördan bör ej ha för stor vikt -storleken på vikt är beroende på barnets kroppsutveckling
- Klädsel- inte vara försedd med spetsiga eller vassa föremål i fickan/orna
- Svårighet att få ett bra handgrepp, barns händer är ej lika stora som en vuxens.

Redskapshantering

Generella rekommendationer

Anpassa redskapens utformning till barnets storlek

Instruktion och inläring av rätt arbetsteknik- bär-och lyfteknik

- Använd redskap som är anpassade till barnets storlek
- Hantera redskapet rätt och utnyttja stora muskler/muskelgrupper tex. höft/benmuskulatur.
- Lyft inte bördan ovan axelhöjd (Bild 14)
- Håll grepen nära kroppen (Bild 15)

Grep

- Skaftdelen, försedd med telescopmekanism skall ställas så att det passar till barnets kroppsmått.
- Håll grepen nära kroppen.
- Böj knä-och höftled (Bild 16)
- Lyft bördan genom att samtidigt sträcka i knä-och höftled (Bild 17)
- Lyft- och vrid ej tillika med en vridning
- Flytta fötterna när bördan skall läggas ned bakom Dig.

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Spade

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll spaden nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan (Bild 18)
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden (Bild 19)

Skyffel

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll skyffeln nära kroppen (Bild 20)
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Sopborste

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll sopborsten nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Skottkärra

Att skjuta och dra innebär att förflytta ett föremål med antingen hela eller delar av föremålets vikt. Den kraft som behövs för att få igång eller hålla ett objekt i rörelse beror på hur tungt föremålet är och på hur stor friktionen är mot underlaget liksom underlagets lutning. Det är viktigt att trösklar och andra nivåskillnader undviks i transportvägar som man skall köra skottkärran.

Anpassa storleken av skottkärra till barnets storlek

- Anpassa bredden mellan skänklarna barnet skall hålla armarna så nära kroppen om möjligt.
- Förse skottkärran med luftfyllda däck.
- Förse skottkärran med handvänliga handtag
- Lasta kärran inte överfull med material hö, halm, gödsel etc.
- Skottkärran skall vara välbalanserad (Bild 21)
- Starta skottkärran genom att böja på benen ej ryggen (Bild 22)

Arbetsställningar

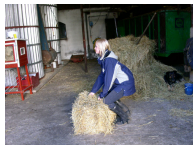
Generella faktorer

Böjda- framåt-nedåt böjda arbetsställningar

Arbetsställningar och arbetsrörelser som innebär att handlederna är påtagligt böjda eller att händerna befinner sig ovanför axlarna eller nedanför knäna eller långt ut från kroppen är inte ovanliga. Är sådana moment långvariga eller återkommande behöver åtgärder sättas in för att förändra arbetsställningen.

- Undvik att stå i böjda arbetsställningar. Stå hellre med ryggen i en rak position (Bild 23, 24)
- Undvik att stå i vridna arbetsställningar (Bild 25)
- Använd rätt arbetsteknik (Bild 26)

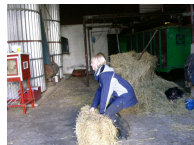
Manuell hantering Lyfta och bära

1

2-3

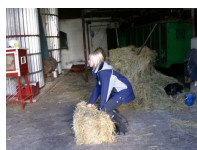
4

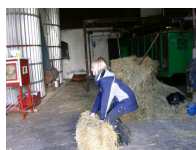
5

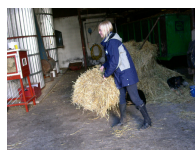
6

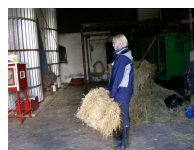
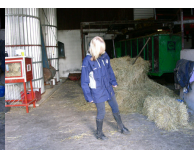
7

8

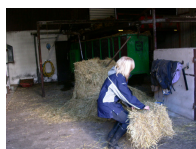
9-10

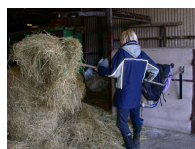
11

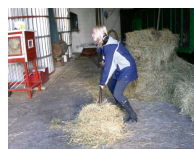
12

13

14

15

16

17

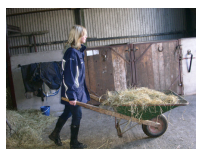
18

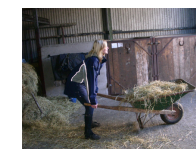
19

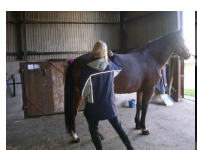
20

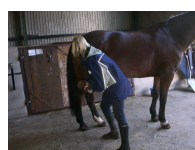
21

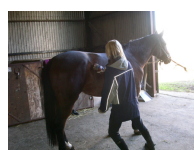
22

23-24

25

26

Första hjälpen

Om olyckan är framme!

Se över olycksplatsen innan Du springer fram till den skadade.

Det kan finnas risker både för Dig och den skadade. T ex. lösspringande orolig häst.

Andning – Kontrollera om den skadade andas.

SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade inte andas, skapa fri luftväg genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- sätta två fingrar under hakan och lyfta upp underkäken
- kontrollera igen SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade ändå inte andas, gör mun – mot – mun –andning genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- hålla fri luftväg
- knip åt näsan., gapa stort och blås in genom munnen
- kontrollera att bröstkorgen höjer sig
- gör 10 inblåsningar – LARMA 112 – fortsatt med inblåsningarna

Medvetslös person som andas skall ligga i framstupa sidoläge.

Lägg en jacka eller filt över personen för att hålla värmen.

Om den skadade är medvetslös

- kolla andning och puls
- ingen andning och ingen puls – detta kräver hjärt-lung-räddning
- LARMA 112 så får Du instruktioner

Fortsätt att övervaka den skadade

Blödning – Kraftig blödning behöver stoppas snabbt.

- lägg ett tryckförband
- lägg den skadade ner
- förebygg cirkulationssvikt – skadechock genom att lägga benen högt
- be någon annan LARMA 112

Måttlig blödning stoppas genom att

- lägga den skadade ner - hålla den blödande kroppsdelen högt
- lägga ett förband och ev. ett tryckförband

Skallskador – Skallskada kan uppstå tex. vid hästspark

Om den skadade har fått skallskada - sök sjukvård så fort misstanke föreligger om en smäll mot huvudet.

- prata med den skadade – håll kontakt och skapa trygghet
- låt den skadade ligga ner plant och vila tills illamående och huvudvärk försvunnit
- LARMA 112 – förflytta inte den skadade!
- stanna hos den skadade och kontrollera medvetandegrad och andning.
- ge ingen mat eller vätska – det kan öka risken för kräkning
- osäkerhet på skadans omfattning – sök sjukvård
- vänd den skadade i framstupa sidoläge vid sänkt medvetandegrad eller medvetslöshet. LARMA 112

Cirkulationssvikt och chock

Cirkulationssvikt kan uppstå vid inre och yttre blödning. Symtom:

- matthet och slöhet
- blek hud, blåa läppar, kallsvettig
- snabb och flämtande andning, snabb och svag puls
- törst

LARMA 112! Måste snabbt till sjukhus!

- lägg den skadade ner – huvudet lågt och benen högt
- stoppa synlig blödning
- skydda mot kyla och kraftig värme
- lindra smärta, placera den skadade i bekväm ställning
- försöka avleda ångest och oro, tala lugnande, sitt kvar hos den skadade
- ge aldrig något att dricka
- flytta inte den skadade i onödan

Sveriges
lantbruksuniversitet

i samarbete med,

Arbetsmiljöverket

LRF

Farmer Bus

Räddningsverket

Högskolan i Kristianstad

Högskolan i Borås

Blå stjärnan

BUSA

Barn & ungdomars säkra arbete

GRISGÅRDEN

Är ditt barn redo för arbetsuppgiften?

Följ dessa steg och du får besked om ditt barn är redo för arbetsuppgiften

- Välj den sida som är aktuell för den arbetsuppgift som skall göras.
- Gå igenom vuxnas ansvar och se till att du kan erbjuda en säker arbetsplats.
- Läs om vilka faror som kan förekomma för att få insikt om hur skador kan uppstå.
- Kom ihåg de viktiga stegen för att skydda barnen.
- Läs igenom varje punkt på listan för att
  - Värdera barnets förmåga
  - Lära de föreslagna instruktionerna & vuxentillsynen
- Se på bilden för att se hur arbetsuppgiften kan göras på ett lämpligt sätt.
- Låt ditt barn göra arbetsuppgiften på ett säkert sätt!

En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket

Dessa rekommendationer är en resurs som utvecklats för att hjälpa dig som förälder att välja och utforma arbetsuppgifter för ditt/ dina barn i åldrarna 7 – 18 år som bor eller arbetar i gårdsmiljö.

Rekommendationerna kan hjälpa till att besvara frågor som föräldrar kanske har gällande ditt/ dina barns medverkan i lantbruksarbete:

- * Vid vilken ålder är mitt/ mina barn mogna att delta i olika arbetsuppgifter på gården?
- * Vilka faktorer bör jag beakta när jag beslutar mig för att låta mitt/ mina barn utföra en arbetsuppgift?

Tack till familjen .....

Rekommendationerna kan också vara till stöd för yrkesverksamma som kommer i kontakt med föräldrar inom lantbruket, när det gäller att ge stöd till frågor om deras barns medverkan i lantbruksarbete

- * Lär dig om barns utveckling i relation till lantbruksarbete
- * Använd rekommendationerna i diskussioner med familjer eller anställda om lämpliga rutiner då barn medverkar i lantbruket
- * Lär dig själv eller undervisa om riskerna och farorna vid speciella arbetsuppgifter i lantbruket
- * Rapportera om hur skador kunde ha förebyggts med stöd av rekommendationerna
- * Använd rekommendationerna som underlag för reportage eller andra medieinslag
- * Använd rekommendationerna som referens vid utarbetande av information om förebyggande av skador bland ungdomar i lantbruket

Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med grisar!

Varje barn har sin unika karaktär vilken utvecklas över tid. På grund av den stora variationen i barns uppväxt så väl som utveckling samt skiftande praktiska erfarenheter av djurhantering, rekommenderas att minimiålder för barn vid djurskötsel är 13 år. Barn mellan 7 - 12 år bör istället gå med en vuxen och hjälpa till.

Genom att ta del av häftets rekommendationer kan du som vuxen ges ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring djurhantering och därmed minska risken för skador och hälsobesvär hos minderåriga.

Till dig som skall läsa rekommendationerna i materialet!

Varje år inträffar olycksfall på grund av att minderåriga (< 18 år) inte getts betryggande handledning och utbildning för hantering av olika arbetsuppgifter som förekommer vid djurskötsel. Genom att öka kunskap och förståelse avseende reaktionsförmåga - som kan variera beroende dels på individ och ålder - kan den vuxne hjälpa att lära dem att undvika faror.

Detta häfte avser att ge rekommendationer till vuxna som har minderåriga som vistas bland grisar. Syftet är att genom diskussion mellan vuxen och minderårig bidra till en ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring grishantering och därmed minska risken för skador och ohälsa hos minderåriga.

En guide i säkerhetsarbetet

Följ häftets rekommendationer för att minska olycksfallen för minderåriga bland grisar!

Vänd på bladet och läs varje arbetsmoment steg för steg. Uppmärksamma Barnets förmågor och Arbetsmiljöverkets regler.

Läs området Tänk på att för att skydda den minderåriga. Iaktta Huvudsakliga faror för att undvika de vanligaste olycksriskerna.

Uppmärksamma Vuxenansvar för att komma ihåg.

De viktiga Kom ihåg stegen för att skydda barnet.

Uppmärksamma råden för hur mycket Tillsyn som behövs.

Läs igenom Första - hjälpen anvisning.

Studera råden för Rätt arbetsteknik.

Läs bakgrundsfakta till rekommendationerna.

Resultat av trafikforskning

Materialets rekommendationer för barn och ungdomars förmåga att klara av vissa arbetsuppgifter utgår från trafikforskningen. Minimialderna är 13 år för barns förmåga att ha fullgod reaktion och koordinationsförmåga.

Arbetsmiljöverkets regler för ökad säkerhet

Regler utgår från arbetsmiljöverkets föreskrifter angående olika kroppsmåttets betydelse för utvecklande av en belastningsskada samt regler för hur minderåriga får arbeta.

Barnkonventionen handlar om det enskilda barnets rättigheter. Varje människa under 18 år räknas som barn, om inte han eller hon blir myndig tidigare enligt den nationella lagstiftningen. Läs mer om Barnkonventionen och om barnets rättigheter på www.barnkonventionen.se

Så får barn och ungdomar arbeta

Arbetsmiljöverkets regler för minderåriga (barn som inte fyllt 18 år)

En minderårig får börja arbeta först under det kalenderår då han eller hon fyller 16 år. Skolplikten ska också ha fullgjorts. Den som har fyllt 13 år, får dock utföra lätt arbete som inte är skadligt för den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Den som ännu inte fyllt 13 år får inte anlitats till arbete. Det gäller även oavlönat arbete i familjens jordbruk.

Förbudet gäller dock inte lätt utfodringsarbete, lätt manuell sådd, plantering, frukt- och bär plockning, eller rensning av trädgårds-sängar och liknande arbetsuppgifter i jordbruk som drivs av någon i den egna familjen.

Arbetsuppgifter för minderåriga skall väljas med omsorg. Särskild hänsyn skall tas till den minderåriges fysiska och psykiska förutsättningar för arbetet. Beträffande säkerhet skall ges mot olycksfall, belastningsskador, överansträngning, extrema klimatförhållanden, skador från buller och vibrationer och andra förhållanden som kan medföra skadlig inverkan på den minderårigas hälsa och utveckling i fysiskt, psykiskt eller socialt avseende.

Den minderåriga skall ha genomgått den utbildning och ha tillgodogjort sig den instruktion och fått de upplysningar om det aktuella arbetet som behövs från skyddssynpunkt och med hänsyn till den minderåriges ålder och mognad.

Den som anlitar en minderårig skall se till att arbetet sker under ledning och tillsyn av lämplig person samt försäkra sig om att det finns tillfredsställande rutiner för hur minderåriga skall introduceras och handledas.

En minderårig får inte anlitats till eller utföra arbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa och utveckling.

Vad klarar barnet av och i vilken ålder?

Pojkar och flickor under 13 år är i stort sett likvärdiga i kroppsliga färdigheter när det gäller styrka, uthållighet och motorisk skicklighet (finmotoriken är dock något mera utvecklad hos flickorna). Hörselorganet är inte färdigutvecklat. Barn och ungdomar kan ha svårt att uppfatta varifrån ljudet kommer, om exempelvis ljudet från en traktor avlägsnar sig eller närmar sig. Synförmågan blir färdigutvecklad i tonåren. Att lära sig tolka vad ögat ser och att bedöma avstånd, hastighet på föremål i rörelse kräver mognad. De kan ha svårt att växla mellan när- och fjärrseende och därför kan det ta längre tid för dem att uppfatta t.ex. annalkande fordon. Barn kan även ha ett begränsat vidvinkelseende vilket gör att de kan ha svårt att uppfatta rörelser som sker i ögonvrån. Varken träning eller utbildning kan undanröja dessa begränsningar. Därför rekommenderas att barn mellan 7 - 12 år istället går med och hjälper till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Arbete på rätt sätt!

Det är av stor vikt att barn över 13 år arbetar på ett för kroppen skonsamt sätt. Rätt arbetsteknik är A-O för att undvika belastningsbesvär. Instruktion och handledning i rätt arbetsteknik innefattar att lyfta rätt, att använda sina muskler rätt, att jobba kroppsnära, att inte jobba i ledernas ytterlägen, lära sig använda stora muskelgrupper (lår och stjärtmuskel). Vidare undvika sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd och under knähöjd

t ex. då barnet utfodrar smågrisar.

Att handleda och utbilda den minderårige i praktiskt tillvägagångssätt då olika arbeten skall utföras och lära barn rätt lyfteknik är mycket viktigt för att undvika belastande kroppsställningar som kan skada barnen. Låt barn mellan 7 – 12 år gå bredvid och hjälpa till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Repetition och tillsyn

Att repetera och öva moment tills det ”sitter” är en enkel och beprövad metod för att minnas. Därför är det viktigt att barnet tillsammans med djurkunnig och erfaren vuxen person, repeterar kontinuerligt det som den vuxne vill att barnet skall lära sig. Men beakta att barn vill leka men samtidigt känna sig behövda och sedda, det är grunden för dem i barndomen. Dessa principer kan göra att barnet inte på egen hand kan bedöma var gränsen går. Risker

för tillbud och olycksrisker kan missbedömas och negligeras. En kontinuerlig tillsyn av det minderårige barnet är därför en stark rekommendation. Förmågan att tänka i abstrakta begrepp utvecklas inte förrän i 12 - 13 års ålder. Träning under realistiska förhållanden är det som ger bäst resultat!

Några säkerhetsaspekter om grisar

Säkerhet är ett förhållningssätt- och ett arbetssätt! Att förstå och kunna läsa grisens språk är nyckeln till ett framgångsrikt säkerhetsarbete. Engagemang och ett gott djuröga får man genom att umgås med och lära känna djuren.

Stallet är inte bara en arbetsplats utan det är också djurens hem. För att på ett säkert sätt kunna hantera grisar så krävs det kunskap och har en vuxen kunskap så kan denna person handleda och utbilda minderårig i praktiskt tillvägagångssätt inför olika arbetsuppgifter. Detta blir ytterligare en framgångsfaktor för att skapa säkra miljöer för barn och ungdom i samvaro med djur. Att helt förutse djurs reaktioner och därmed förhindra olyckor är ej möjligt – det närmaste man kan komma är att ”alltid göra likadant”. Grisar är vanedjur och så länge de befinner sig i bekanta situationer i en känd och oförändrad miljö kommer de inte nämnvärt ändra sitt beteende. Men självfallet kan grisens närmiljö till en viss del variera beroende på årstid, oljud, brunst. etc. Men det är speciellt i ovana situationer som grisen

kan komma att bete sig på ett sätt som kan vara svårt att förutse och det är då flertalet olyckor inträffar. Det är därför nödvändigt att all djurhantering bygger på fasta rutiner och att efterlevnaden av dessa rutiner ständigt kontrolleras av en erfaren vuxen person. Det åligger alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med barn och djur.

Bra och roliga jobb med grisar!

Barn tycker ofta att det är roligt med djur. Att lära barnen att hjälpa till och ge tillsyn till djuren är ett bra sätt att utveckla deras djuröga! Låt gärna de yngre barnen, 7-12 åringarna gå med tillsammans med en vuxen. Tillåt barnen från 13 år att utföra lättare arbetsmoment!

Till exempel som:

- titta till så att sugga/grisar ”mår bra”
- titta till om suggorna/smågrisarna ätit sin mat
- räkna antalet nyfödda smågrisar
- ge foder till smågrisarna
- ge strö till smågrisarna

Säkert arbete med grisar

Ordning och reda

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Mediciner och kemikalier

Tänk på att

Skapa rutiner kring ordning och reda
- området runt stallet skall vara fritt från skräp, kärror etc.

Beakta att gårdsplanen inte passeras av traktorer eller andra fordon när barnet går till och från grisstallet.

Skapa rutiner kring ordning och reda
- stallet skall vara städad och stallgångarna fria från föremål.

Utgödslingsredskap, sopborste etc. skall hängas eller ställas med spetsiga delar inåt vid en avsedd förvaringsplats.

Fodermedel och foderhinkar bör förvaras på avsedd plats t ex. i ett separat foder- rum.

Mediciner och kemikalier t ex. råttgift, flugmedel skall förvaras inlåst t ex i ett separat rum/skåp.

Kontrollera att kläder hängs upp på avsedd plats.

Stallet skall rengöras och städas efter utgödslingsmoment, djurflyttning etc. Detta för att inte riskera halk -och fallolyckor.

Stallet bör ge möjlighet till en god hygien tex. handtvätt.

Stallet bör vara utrustat med tillfredstäl- lande belysning.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka möjligheterna och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med barn och djur.

Det skall finnas fasta och säkra rutiner då barnen vistas/arbetar med grisar. Saknas dessa är risken stor att barnet skall råka ut för en allvarlig olycka.

Grisar är nyfikna men också lättskrämda vid höga ljud som tex. skratt, lek och spring. I en sådan stallmiljö är risken stor för att barnet råkar ut för ett olyckstillbud. Det är en vuxens skyldighet att se till att grisarna sköts väl och inte får illa. Lär barnet att visa omdöme och respekt för djuren – stallet är grisens hem!

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn oftast inte förstår varför det är ett undantag.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått råden om hur ordning och reda i och runt stallet skall vara planerat. Om du som vuxen känner dig osäker, ta råd från någon mer kunnig och erfaren djurskötare.

Kom ihåg

Ordning o reda vid stallet

Ordning och reda bland redskapen

Möjlighet till handtvätt

Säkert arbete med grisar

Rätt klädsel

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

För stora kläder som tex. fastnar i stallinredning eller utgödslingen

Damm

Buller/grisskrik

Tänk på att

Barnet skall vara rätt klädd vid rätt tillfälle för att undvika risken för tillbud och olycksfall!

Barnet skall använda klädsel/overall som är anpassad efter barnets storlek!

Barnet skall använda en halkfri sko/stövel med trampskydd som är anpassad efter barnets storlek.

Långt hår bör vara uppsatt! Håret kan fladdra i ansiktet eller fastna i inredningen! Medan barnet tar bort detta kan olyckan vara framme!

Använda andningsskydd i dammiga miljöer.

Använda arbetshandskar vid smutsiga arbeten. Arbetshandskarna skall vara anpassade till barnets storlek!

Använda skyddsglasögon tex. vid tvätt och rengöringsarbeten.

Använda hörselskydd i bullriga miljöer t ex. vid djurhantering, djurflyttning och rengöring.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra undantag, eftersom barn inte alltid förstår det är ett undantag!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren och kunnig djurskötare.

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Halkfri stövel/sko med trampskydd

Andningsskydd

Arbetshandskar

Hörselskydd

Skyddsglasögon

Uppsatt hår
Inga smycken

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet kortare stunder.

Säkert arbete med grisar

Tillsyn

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala och ojämna ytor

Djurtramp

Smuts och damm

Tänk på att

Barnet använder lämplig klädsel för stallvistelse.

Barnet utövar tillsyn med säkerhetsavstånd till djuren.

Anordning/inredning skall finnas som hindrar barnet att komma i direktkontakt med djuren.

Barnet endast rapporterar händelser. Det vill säga inte tar egna initiativ till att gå in i t ex. boxen om något djur är skadat eller ligger i kläm.

Barnet inte tar egna initiativ till att åtgärda fel och brister i t ex. foderskruv, utgödslingstopp.

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet!

Det är viktigt att den vuxne i handling visar barnet hur man gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Se till att barnet visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Rätt stallklädsel

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar

Utfodring- sugor

>13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Djurtramp

Tunga lyft

Tänk på att

I lösdriftsystem rekommenderas barn att hjälpa till först från 16 år. Observera att de ej skal utföra momentet ensamma.

Påfyllning av foder tex. från säckar/ foderskruv inte bör utföras av barn under 15 år. Arbeta kroppsnära och använda stora muskelgrupper!

Göra en riskbedömning – är fodret dammigt – se till så att barnet använder andningsskydd.

Det är viktigt att barnet kan greppa stadigt om foderskopans skaft för att inte sneda och vridna arbetsställningar skall uppstå och belastningsskador utvecklas.

Barnet inte drar/föser en tungt lastad foderkärra. Sneda och vridna arbetsställningar kan uppstå och belastningsskador utvecklas. Kärran skall vara storleksanpassad!

Barnet jobbar kroppsnära och använder stora muskelgrupper, tex. vid lyft av spann vid utfodringsmomentet.

Utfodring av flera grisar kan innebära att djuren upplever konkurrens sinsemellan. Barnet kan riskera att bli biten vid utfodringsstillfället!

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet!

Det är viktigt att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder.

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd – kommer de med stor sannolikhet att göra detsamma när de ensamma skall utfodra grisarna. Barn under 13 år gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Det är viktigt att uppträda korrekt! Det vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barnet inte förstår varför det görs.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Ta som vana att kontinuerligt repetera tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsmask

Hörselskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom också ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år + **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar

Utfodring- smågrisar

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Tänk på att

Barnet löper en ökad risk för astma i dammiga miljöer – gör en riskbedömning - använd andningsskydd!

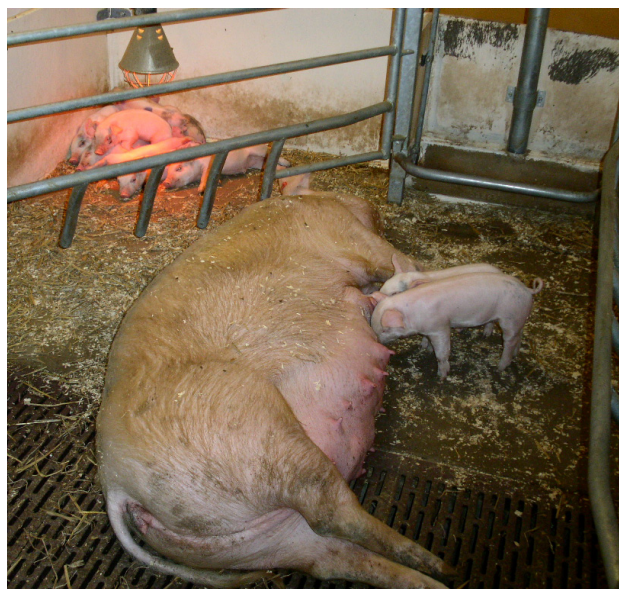
Smågrisar kan uppleva konkurrenssituation sinsemellan. Barnet kan riskera att bli biten i utfodringsögonblicket.

Suggan kan attackera och hugga mot barnet då smågrisarna utfodras.

Barnet bör inte dra/föra en tungt lastad kraftfodervagn. Sneda och vridna arbetsställningar kan uppstå och belastningsskador utvecklas.

Barnet kan greppa stadigt om foderkopans skaft för att inte sneda och vridna arbetsställningar skall uppstå och belastningsskador utvecklas.

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper (lår och stjärtmuskel). Beakta sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Utbilda och handled det minderåriga barnet i rätt lyftektniker vid utfodringsmomentet - då kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte alltid förstår varför det är ett undantag.

Be att den minderåriga visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer kunnig och erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderåriga visar och gör! Ta som vana att kontinuerligt repetera tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsmask

God handhygien

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg också ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år **KONTROLLERA** då och då. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar Manuell utgödsling

>13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Tänk på att

I lösdriftssystem rekommenderas att barn hjälper till först vid 16 år. Detta gäller för utgödsling hosgaltar. Observera att dessa arbetsmoment inte skall utföras ensamma!

Gör en riskbedömning – gödselbädden kan vara torr och dammig och/eller innehålla ammoniak - använd andningsskydd!

Barnet bör använda en halkfri sko/stövel för att undvika fallolyckor i samband med utgödslingsarbetet.

Anpassa redskap till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft.

Utgödslingsmomentet kan innebära att barnet måste gå in i boxen – gör en riskbedömning - suggan kan attackera.

Uppmärksamma rätt lyftteknik och gödselmängd vid hantering av skottkärra. Skottkärran skall anpassas till barnets storlek!

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper! Beakta sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att deras förebild inte går in lugnt till suggan/slaktgrisarna då utgödsling sker - kan de med stor sannolikhet komma att göra detsamma när de är ensamma med grisen. Barnet löper därmed ökad risk för olyckstillbud.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftteknik och rätt arbetsställning - då kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer kunnig och erfaren djurskötare.

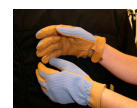
Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Ta som vana att kontinuerligt repetera tillsammans.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag. Barn gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Ordning och reda efter utgödslingsarbetet

Andningsskydd

God handhygien

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar Ströning

>13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Struts och damm

Tunga lyft

Arbete och klättring på höga höjder

Kniv eller annat skarpt föremål

Tänk på att

I lösdriftssystem rekommenderas barn att hjälpa till först vid 16 år. Observera att de inte skall utföra strömomentet ensamma!

Strömomentet kan innebära att hämta halm på loftet. Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt räcke kring halmnedkast.

Hantering av halm innebär ökad risk för allergiska reaktioner.

Gör en riskbedömning – är halmnen dammig – se till att barnet använder andningsskydd!

Användning av kniv eller annat vasst föremål tex. vid avlägsnande av balbandet kring halmbalen kan orsaka skärskador.

Barnet bär och strör med små halmgivor för att arbetsmomentet inte skall ge belastningsskador. Jobba kroppsnära och använd stora muskelgrupper vid lyft!

Vuxenansvar

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd - kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensam skall strö hos grisarna.

Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt räcke kring fodernedkast.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren hästskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Rätt arbetsställning vid ströarbetet

Rätt arbetsställning vid sopning

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar

Vård och omsorg - smågrisar

>15 år

Huvudsakliga faror

Hala och ojämna ytor

Djurtramp

Smuts och damm

Tunga lyft

Tänk på att

Utföra rätt bär- och lyfteknik t ex. vid hantering av mjölkersättning och järnpellets.

Lyfta och bära smågrisar kan vara ett tungt arbete. Arbeta kroppsnära och använd rätt lyfteknik med hjälp av båda händer.

Smågrisar har vassa tänder - använd arbetshandske.

Slipa smågrisens tänder kan innebära att barnet utsätts för dammig miljö - gör en riskbedömning - använd andningsskydd!

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Viktigt är att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren och kunnig djurskötare.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Rätt arbetsteknik vid tex. slipning av tänder

Arbetshandskar

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar Djurförflyttning

>13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Dammig miljö

Djurtramp

Tunga lyft

Tänk på att

Barn under 18 år bör inte medverka vid flytt av galtar!

I lösdriftssystem rekommenderas barn att hjälpa till först vid 15 år. Observera att inget barn skall utföra momentet ensam!

Barn under 15 år bör inte medverka vid flytt av sugor.

Förflyttning av grisar är ett riskfyllt moment. Barn bör endast medverka vid flytt av djur som är lugna och vana att hanteras.

Barnet skall känna till en flyktväg och förstå varför den kan behövas!

Barn bör inte medverka vid flytt av flera sugor åt gången. Grisar kan uppleva konkurrens sinsemellan och barnet kan riskera att bli biten eller komma i kläm!

Barn bör använda skyddsutrustning tex. en halkfri sko/stövel med trampskydd för att undvika halkolycka eller att bli trampad i samband med djurförflyttningen.

Barn rekommenderas att använda drivskiva! Drivskivan kan fungera som ett säkerhetsskydd mellan barnet och sugan/grisarna!

Det är viktigt att barnet kan greppa stadigt i drivskivan och att skivan är anpassad till barnets storlek, vikt och styrka!

Vuxenansvar

Det är den vuxnes ansvar att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med djur.

Utbilda och handled i praktiskt tillvägagångssätt lär barnet så mycket som möjligt om suggans/grisens beteende. Att förstå och kunna "läsa grisens språk" är nyckeln till ett framgångsrikt säkerhetsarbete.

Tänk på att säkerhet är ett förhållnings-sätt och ett arbetssätt. Barnet skall gå lugnt och varsamt med grisen framför sig i flyttmomentet. Barnet skall kunna "läsa" suggan/grisen för att medverka/utföra momentet!

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker - ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Ta som vana att kontinuerligt repetera tillsammans. Du som vuxen skall aldrig göra avkall från dina fasta rutiner, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag.

Det är viktigt att uppträda korrekt! Det vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barnet inte alltid förstår varför det är ett undantag!

Kom ihåg

Skyddskläder

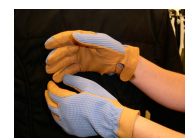
Halkfri stövel/sko

Andningsskydd

Hörselskydd

Arbetshandskar

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år **LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT.** En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 15 år **LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT.** En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 **KONTROLLERA DÅ OCH DÅ.** När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar Sopning

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Ensidigt arbete

Tänk på att

Sopa rent i stallen är ett tungt och smutsigt arbete. Gör en riskbedömning – fodergångar etc. kan vara torra och dammiga – använd andningsskydd!

Barnet bör använda en halkfri sko/stövel för att undvika halkolycka i samband med sopningsarbetet.

Sopningsarbetet kan innebära att barnet måste arbeta nära intill suggan/grisarna – gör en riskbedömning – djuren kan attackera!

Anpassa redskap till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft.

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper! Beakta sneda och vridna arbetsställningar!

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper i sopningsarbetet - kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensam.

Utbilda och handled barnet i rätt sop-teknik – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att utföra arbetsmomentet på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Rätt arbetsteknik vid sopning

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med grisar Högtryckstvätt

> 16 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Tunga lyft

Kontakt med elektrisk kabel

Kemikalier

Tänk på att

Högtryckstvätt med ett arbetstryck över 1MPa (10 bar) är förbjudet för barn under 18 år att hantera.

Barn under 16 år bör inte medverka vid högtryckstvättning.

Arbete med högtryckstvätt innebär ökad risk för ohälsa och olycksfall t ex. förknippat med statiskt arbete, buller, vibrationer & vattenstråle.

Barnet bör använda rekommenderad skyddsutrustning!

Kontrollera elutrustningen så att inga trasiga sladdar och kopplingar finns!

Försäkra dig om att alla kablar och kontakter är godkända för ändamålet och lägg upp dem på inredningen för att undvika direktkontakt med vatten.

Manövrering av ett sprutdon medför risk för statiskt muskelarbete. Barnet kan utsättas för skadlig belastning, därför bör man begränsa arbetstiden.

Storleken på sprutpistolen bör vara anpassad till barnet!

Beakta sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Tillsatsmedel i sprutvattnet kan innehålla farliga ämnen. Barnet löper risk för att utsättas för ohälsa eller olycksfall.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Det åligger den vuxne att ha utbildat barnet i skötsel- och säkerhetsföreskrifter!

Viktigt är att komma ihåg att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder! Du som vuxen skall aldrig göra avkall från dina fasta rutiner, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag.

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be att den minderårige visar att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren och kunnig djurskötare.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt.

Kom ihåg

Halkfri stövel

Gummihandskar

Skyddsglasögon

Andningsskydd

Regnställ

Hörselskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 16 år **KONTROLLERA DÅ OCH DÅ**. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet kortare stunder.

Checklista - grisgården

Utomhus

- ☐ Är området kring stallet fritt från skräp, kärror etc?
- ☐ Är det möjligt för barnen att passera gårdsplanen, på vägen till stallet utan att komma i vägen för traktorer och andra fordon?

Djurstallet

Ordning och reda

- ☐ Är stallgången städad och fri från föremål?
- ☐ Är redskap, sopborste etc. upphängda/ställda med spetsen inåt vid en avsedd förvaringsplats?
- ☐ Förvaras fodermedel/foderhinkar på avsedd plats?
- ☐ Förvara mediciner, kemikalier, flugmedel etc. inlåsta?
- ☐ Rengörs/städas stallet efter utgödsling, djurförflyttning?
- ☐ Har stallet tillfredställande belysning?
- ☐ Finns handtvättsmöjligheter?

El

- ☐ Finns jordfelsbrytare installerad i djurstallet?
- ☐ Är eluttag och påslag skyddade?
- ☐ Är lösa kablar spänningslösa då de inte används?
- ☐ Är det städat och fritt från damm vid elmotorer och kvarnar?

Kemikalier

- ☐ Hanterar barnet eller exponeras för hälsofarliga kemikalier?
- ☐ Förvaras kemikalier och mediciner i låst utrymme?

Rätt klädsel

- ☐ Är barnet rätt klädd då han eller hon utför diverse sysslor i djurstallet?
- ☐ Är skyddskläder tex. overall storleksanpassad till barnet?
- ☐ Använder barnet halkfri sko/stövel med trampskydd?
- ☐ Använder barnet andningsskydd i dammiga miljöer?
- ☐ Är arbetshandskar storleksanpassade efter barnet?
- ☐ Används skyddsglasögon och hörselskydd vid tex. högtryckstvättning?

Tillsyn

- ☐ Finns anordning som hindra barnet att komma i kontakt med djuren?
- ☐ Om det råkar finnas skadade/döda djur i stallet – vet barnet att han eller hon inte skall ingripa utan att kalla på vuxenhjälp?
- ☐ Om utfodringsmaskinen/kedjor odyll. har gått sönder – vet barnet att han eller hon inte får ingripa utan istället kalla på vuxenhjälp?

Utfodring

- ☐ Finns anordning som tex. grind eller box, som hindrar barnet att komma i beröring med djuren?
- ☐ Är foderskopan storleksanpassad till barnet?
- ☐ Dra/föser barnet en tungt lastad foderkärra vid utfodringsmomentet?
- ☐ Arbetar barnet kroppsnära och använder stora muskelgrupper?
- ☐ Riskerar barnet att bli attackerad/biten vid utfodringsögonblicket?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att fylla på foder från tex. kalvamma, foderskruv?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att ge nappning till nyfödda kalvar?
- ☐ Är kon fixerad då barnet ge nappning till den nyfödda kalven?
- ☐ Är barnet utbildad i rätt bär och lyftekniker?
- ☐ Finns fasta trappor och skyddsräcken runt hö/halmnedtag?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att arbeta utfodring i lösdriftsystem?
- ☐ Finns flyktvägar i boxen vid utfodring tex. ungdjur i grupp?

Utgödsling

- ☐ Är utgödslingsredskapen vikt och storleksanpassade till barnet?
- ☐ Använder barnet rätt arbetsteknik vid gödselskrapning och sopning?
- ☐ Är skottkärran anpassad för barnet att hantera?
- ☐ Hanterar barnet ”lagom” gödselmängd på redskap och skottkärra?
- ☐ Är gödselrännor täckta?
- ☐ Hanterar barnet maskiner som saknar skydd eller som innebär risk för skada?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att utgödsla i lösdrift?

Ströning

- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att strö i lösdriftssystem?
- ☐ Bär och strör barnet med små halmgivor?
- ☐ Hanterar barnet kniv eller annat vasst föremål tex. vid avlägsnandet av balband, på ett sådant sätt som kan orsaka skada?

Vård/Omsorg

- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att utföra kastrering av smågrisar?
- ☐ Finns anordning som hindrar barnet att komma i kontakt med suggan vid kastrering?
- ☐ Bär och lyfter barnet på ett riskfritt sätt tex. vid hantering av mjölkersättning eller järnpellets?

Djurförflyttning

- ☐ Hanterar barnet aggressiva och skrämda djur?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att medverka i djurflytt?
- ☐ Medverkar barnet bara vid förflyttning av djur som är vana att förflyttas?
- ☐ Har barnet förvärvat sig om en flyktväg?
- ☐ Använder barnet en storleksanpassad flyttlem som säkerhetsskydd?
- ☐ Utför barnet någon gång djurförflyttning ensam?
- ☐ Medverka barnet vid flytt av tjurar eller galtar?

Högtryckstvättning

- ☐ Hanterar barnet högtryckstvätt med arbetstryck över 1 MBa (10bar)?
- ☐ Använder barnet lämplig skyddsutrustning?
- ☐ Är området kring elkabel och kontakter skyddade tex. inplastade och ej placerade så att dessa kommer i kontakt med vatten?
- ☐ Är storleken och vikten på sprutdonet anpassat till barnet?

Vuxenansvar

- ☐ Har en grundläggande genomgång gjorts för de sysslor som barnet skall utföra i stallet?
- ☐ Har barnet visat att ha eller hon förstått anvisningarna?
- ☐ Uppträder du som vuxen alltid korrekt tillsammans med barnet i stallet?
- ☐ Repeterar du och barnet kontinuerligt arbetsmomenten tillsammans?
- ☐ Har du som vuxen undersökt arbetsförhållandena och bedömt riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med djur?
- ☐ Har barnet utbildats i djurens beteende?

Manuell hantering

Lyfta och bära

Viktiga faktorer om hur ett barn skall utföra ett lyft

Generella faktorer

- hur stort är barnet som skall utföra lyftet
- vilken kroppsconstitution har barnet
- vad skall lyftas
- hur skall lyftet utföras
- i vilken miljö sker lyftet

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Rekommendationer

Lär barn;

- att stå nära bördan som skall lyftas (Bild 1)
- att stå med ett avstånd mellan fötterna (bredbent) (Bild 2,3)
- att böja i höft-knä-och fotled (Bild 4,5,6)
- att hålla huvudet och ryggen i en rak position (Bild 7)
- att använda benen då lyftet skall utföras (Bild 8)
- att flytta fötterna då bördan skall ställas ned exempelvis om bördan skall placeras vid sidan eller bakom barnet (Bild 9,10)
- att hålla bördan nära kroppen (Bild 11)
- att lyfta under midjehöjd
- att bära med två händer, fördela bördan på kroppen.
- att utnyttja lyfthjälpmedel
- att vara två/flera personer vid lyft av tex. hinder, ”kavalletis” (Bild 12)

Akut överbelastning av leder och muskler kan uppstå på grund av att den manuella hanteringen av lyft har avvikit från det normala. ”Jag klarade inte utföra lyftet, jag halkade till...”.

Lyft av djur kan innebära svårigheter när tyngdpunkten förändras då djuret rör sig och rörelse plötsligt måste göras. En rörelse som är en olämplig för kroppen men måste göras för att om möjligt återfå balansen.

Risker

- Halkriser
- Felaktiga skor
- Bördan får ej vara för stor i omfång (Bild 13)
- Bördan bör ej ha för stor vikt -storleken på vikt är beroende på barnets kroppsutveckling
- Klädsel- inte vara försedd med spetsiga eller vassa föremål i fickan/orna
- Svårighet att få ett bra handgrepp, barns händer är ej lika stora som en vuxens.

Redskapshantering

Generella rekommendationer

Anpassa redskapens utformning till barnets storlek

Instruktion och inläring av rätt arbetsteknik- bär-och lyfteknik

- Använd redskap som är anpassade till barnets storlek
- Hantera redskapet rätt och utnyttja stora muskler/muskelgrupper tex. höft/benmuskulatur.
- Lyft inte bördan ovan axelhöjd (Bild 14)
- Håll grepen nära kroppen (Bild 15)

Grep

- Skaftdelen, försedd med telescopmekanism skall ställas så att det passar till barnets kroppsmått.
- Håll grepen nära kroppen.
- Böj knä-och höftled (Bild 16)
- Lyft bördan genom att samtidigt sträcka i knä-och höftled (Bild 17)
- Lyft- och vrid ej tillika med en vridning
- Flytta fötterna när bördan skall läggas ned bakom Dig.

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Spade

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll spaden nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan (Bild 18)
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden (Bild 19)

Skyffel

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll skyffeln nära kroppen (Bild 20)
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Sopborste

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll sopborsten nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Skottkärra

Att skjuta och dra innebär att förflytta ett föremål med antingen hela eller delar av föremålets vikt. Den kraft som behövs för att få igång eller hålla ett objekt i rörelse beror på hur tungt föremålet är och på hur stor friktionen är mot underlaget liksom underlagets lutning. Det är viktigt att trösklar och andra nivåskillnader undviks i transportvägar som man skall köra skottkärran.

Anpassa storleken av skottkärra till barnets storlek

- Anpassa bredden mellan skänklarna barnet skall hålla armarna så nära kroppen om möjligt.
- Förse skottkärran med luftfyllda däck.
- Förse skottkärran med handvänliga handtag
- Lasta kärran inte överfull med material hö, halm, gödsel etc.
- Skottkärran skall vara välbalanserad (Bild 21)
- Starta skottkärran genom att böja på benen ej ryggen (Bild 22)

Arbetsställningar

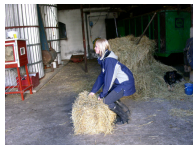
Generella faktorer

Böjda- framåt-nedåt böjda arbetsställningar

Arbetsställningar och arbetsrörelser som innebär att handlederna är påtagligt böjda eller att händerna befinner sig ovanför axlarna eller nedanför knäna eller långt ut från kroppen är inte ovanliga. Är sådana moment långvariga eller återkommande behöver åtgärder sättas in för att förändra arbetsställningen.

- Undvik att stå i böjda arbetsställningar. Stå hellre med ryggen i en rak position (Bild 23, 24)
- Undvik att stå i vridna arbetsställningar (Bild 25)
- Använd rätt arbetsteknik (Bild 26)

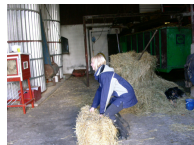
Manuell hantering Lyfta och bära

1

2-3

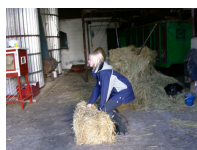
4

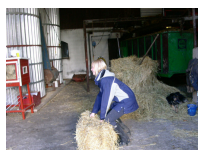
5

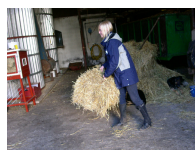
6

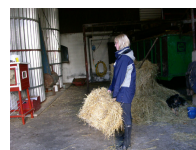
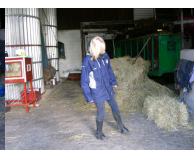
7

8

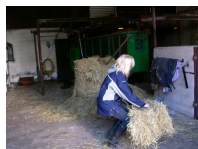
9-10

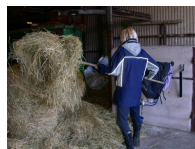
11

12

13

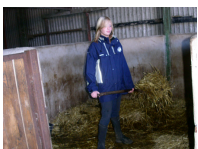
14

15

16

17

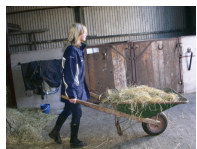
18

19

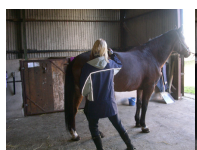
20

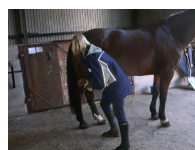
21

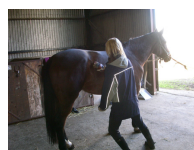
22

23-24

25

26

Första hjälpen

Om olyckan är framme!

Se över olycksplatsen innan Du springer fram till den skadade.

Det kan finnas risker både för Dig och den skadade. T ex. lösspringande orolig häst.

Andning – Kontrollera om den skadade andas.

SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade inte andas, skapa fri luftväg genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- sätta två fingrar under hakan och lyfta upp underkäken
- kontrollera igen SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade ändå inte andas, gör mun – mot – mun –andning genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- hålla fri luftväg
- knip åt näsan., gapa stort och blås in genom munnen
- kontrollera att bröstkorgen höjer sig
- gör 10 inblåsningar – LARMA 112 – fortsatt med inblåsningarna

Medvetslös person som andas skall ligga i framtupa sidoläge.

Lägg en jacka eller filt över personen för att hålla värmen.

Om den skadade är medvetslös

- kolla andning och puls
- ingen andning och ingen puls – detta kräver hjärt-lung-räddning
- LARMA 112 så får Du instruktioner

Fortsätt att övervaka den skadade

Blödning – Kraftig blödning behöver stoppas snabbt.

- lägg ett tryckförband
- lägg den skadade ner
- förebygg cirkulationssvikt – skadechock genom att lägga benen högt
- be någon annan LARMA 112

Måttlig blödning stoppas genom att

- lägga den skadade ner - hålla den blödande kroppsdelen högt
- lägga ett förband och ev. ett tryckförband

Skallskador – Skallskada kan uppstå tex. vid hästspark

Om den skadade har fått skallskada - sök sjukvård så fort misstanke föreligger om en smäll mot huvudet.

- prata med den skadade – håll kontakt och skapa trygghet
- låt den skadade ligga ner plant och vila tills illamående och huvudvärk försvunnit
- LARMA 112 – förflytta inte den skadade!
- stanna hos den skadade och kontrollera medvetandegrad och andning.
- ge ingen mat eller vätska – det kan öka risken för kräkning
- osäkerhet på skadans omfattning – sök sjukvård
- vänd den skadade i framtupa sidoläge vid sänkt medvetandegrad eller medvetslöshet. LARMA 112

Cirkulationssvikt och chock

Cirkulationssvikt kan uppstå vid inre och yttre blödning. Symtom:

- matthet och slöhet
- blek hud, blåa läppar, kallsvettig
- snabb och flämtande andning, snabb och svag puls
- törst

LARMA 112! Måste snabbt till sjukhus!

- lägg den skadade ner – huvudet lågt och benen högt
- stoppa synlig blödning
- skydda mot kyla och kraftig värme
- lindra smärta, placera den skadade i bekväm ställning
- försöka avleda ångest och oro, tala lugnande, sitt kvar hos den skadade
- ge aldrig något att dricka
- flytta inte den skadade i onödan

Sveriges
lantbruksuniversitet

i samarbete med,

Arbetsmiljöverket

LRF

Farmer Bus

Räddningsverket

Högskolan i Kristianstad

Högskolan i Borås

Blå stjärnan

BUSA

Barn & ungdomars säkra arbete

MJÖLKGÅRDEN

Är ditt barn redo för arbetsuppgiften?

Följ dessa steg och du får besked om ditt barn är redo för arbetsuppgiften

- Välj den sida som är aktuell för den arbetsuppgift som skall göras.
- Gå igenom vuxnas ansvar och se till att du kan erbjuda en säker arbetsplats.
- Läs om vilka faror som kan förekomma för att få insikt om hur skador kan uppstå.
- Kom ihåg de viktiga stegen för att skydda barnen.
- Läs igenom varje punkt på listan för att
  - Värdera barnets förmåga
  - Lära de föreslagna instruktionerna & vuxentillsynen
- Se på bilden för att se hur arbetsuppgiften kan göras på ett lämpligt sätt.
- Låt ditt barn göra arbetsuppgiften på ett säkert sätt!

En guide i säkerhetsarbetet gällande barn i lantbruket

Dessa rekommendationer är en resurs som utvecklats för att hjälpa dig som förälder att välja och utforma arbetsuppgifter för ditt/ dina barn i åldrarna 7 – 18 år som bor eller arbetar i gårdsmiljö.

Rekommendationerna kan hjälpa till att besvara frågor som föräldrar kanske har gällande ditt/ dina barns medverkan i lantbruksarbete:

- * Vid vilken ålder är mitt/ mina barn mogna att delta i olika arbetsuppgifter på gården?
- * Vilka faktorer bör jag beakta när jag beslutar mig för att låta mitt/ mina barn utföra en arbetsuppgift?

Rekommendationerna kan också vara till stöd för yrkesverksamma som kommer i kontakt med föräldrar inom lantbruket, när det gäller att ge stöd till frågor om deras barns medverkan i lantbruksarbete

- * Lär dig om barns utveckling i relation till lantbruksarbete
- * Använd rekommendationerna i diskussioner med familjer eller anställda om lämpliga rutiner då barn medverkar i lantbruket
- * Lär dig själv eller undervisa om riskerna och farorna vid speciella arbetsuppgifter i lantbruket
- * Rapportera om hur skador kunde ha förebyggts med stöd av rekommendationerna
- * Använd rekommendationerna som underlag för reportage eller andra medieinslag
- * Använd rekommendationerna som referens vid utarbetande av information om förebyggande av skador bland ungdomar i lantbruket

Hjälp barn och ungdomar att arbeta säkert med nötkreatur!

Varje barn har sin unika karaktär vilken utvecklas över tid. På grund av den stora variationen i barns uppväxt så väl som utveckling samt skiftande praktiska erfarenheter av djurhantering, rekommenderas att minimiålder för barn vid djurskötsel är 13 år. Barn mellan 7 - 12 år bör istället gå med en vuxen och hjälpa till.

Genom att ta del av häftets rekommendationer kan du som vuxen ges ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring djurhantering och därmed minska risken för skador och hälsobesvär hos minderåriga.

Till dig som skall läsa rekommendationerna i materialet!

Varje år inträffar olycksfall på grund av att minderåriga (< 18 år) inte getts betryggande handledning och utbildning för hantering av olika arbetsuppgifter som förekommer vid djurskötsel. Genom att öka kunskap och förståelse avseende barns förutsättningar och förmågor - som kan variera beroende dels på individ och ålder - kan den vuxne hjälpa att lära dem att undvika faror.

Detta häfte avser att ge rekommendationer till vuxna som har minderåriga som vistas bland nötkreatur. Syftet är att genom diskussion mellan vuxen och minderårig bidra till en ökad medvetenhet för olika säkerhetsaspekter kring djurhantering och därmed minska risken för skador och ohälsa hos minderåriga.

En guide i säkerhetsarbetet

Följ häftets rekommendationer för att minska olycksfallen för minderåriga bland kor!

Läs varje arbetsmoment steg för steg.

Uppmärksamma *Barnets förmågor* och *Arbetsmiljöverkets regler*.

Läs området *Tänk på att* för att skydda den minderåriga.

Iakttä *Huvudsakliga faror* för att undvika de vanligaste olycksriskerna.

Uppmärksamma *Vuxenansvar* för att komma ihåg.

De viktiga *Kom ihåg* uppmaningarna för att skydda barnet.

Uppmärksamma råden för hur mycket *Tillsyn* som behövs.

Använd *Checklistan*

Läs igenom *Första - hjälpen* anvisning.

Studera råden för *Manuell hantering*.

Minimiålder 13 år

Materialets rekommendationer för barn och ungdomars förmåga att klara av vissa arbetsuppgifter utgår från trafikforskningen. Minimiåldern är 13 år för barns förmåga att ha fullgod reaktion och koordinationsförmåga.

Regler för ökad säkerhet

Regler utgår från arbetsmiljöverkets föreskrifter angående olika kroppsmåttets betydelse för utvecklande av en belastningsskada samt regler för hur minderåriga får arbeta.

Barnkonventionen handlar om det enskilda barnets rättigheter. Varje människa under 18 år räknas som barn, om inte han eller hon blir myndig tidigare enligt den nationella lagstiftningen. Läs mer om Barnkonventionen och om barnets rättigheter på www.barnkonventionen.se

Så får barn och ungdomar arbeta

Arbetsmiljöverkets regler för minderåriga (barn som inte fyllt 18 år)

En minderårig får börja arbeta först under det kalenderår då han eller hon fyller 16 år. Skolplikten ska också ha fullgjorts. Den som har fyllt 13 år, får dock utföra lätt arbete som inte är skadligt för den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Den som ännu inte fyllt 13 år får inte anlitas till arbete. Det gäller även oavlönat arbete i familjens jordbruk.

Förbudet gäller dock inte lätt utfordringsarbete, lätt manuell sådd, plantering, frukt- och bär plockning, eller rensning av trädgårds-sängar och liknande arbetsuppgifter i jordbruk som drivs av någon i den egna familjen.

Arbetsuppgifter för minderåriga skall väljas med omsorg. Särskild hänsyn skall tas till den minderåriges fysiska och psykiska förutsättningar för arbetet. Betryggande säkerhet skall ges mot olycksfall, belastningsskador, överansträngning, extrema klimatförhållanden, skador från buller och vibrationer och andra förhållanden som kan medföra skadlig inverkan på den minderårigas hälsa och utveckling i fysiskt, psykiskt eller socialt avseende.

Den minderåriga skall ha genomgått den utbildning och ha tillgodogjort sig den instruktion och fått de upplysningar om det aktuella arbetet som behövs från skyddsmyndighet och med hänsyn till den minderåriges ålder och mognad.

Den som anlitar en minderårig skall se till att arbetet sker under ledning och tillsyn av lämplig person samt försäkra sig om att det finns tillfredsställande rutiner för hur minderåriga skall introduceras och handledas.

En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa och utveckling.

Vad klarar barnet av och i vilken ålder?

Pojkar och flickor under 13 år är i stort sett likvärdiga i kroppsliga färdigheter när det gäller styrka, uthållighet och motorisk skicklighet (finmotoriken är dock något mera utvecklad hos flickorna). Hörselorganet är inte färdigutvecklat. Barn och ungdomar kan ha svårt att uppfatta varifrån ljudet kommer, om exempelvis ljudet från en traktor som avlägsnar sig eller närmar sig. Synförmågan blir färdigutvecklad i tonåren. Att lära sig tolka vad ögat ser och att bedöma avstånd, hastighet på föremål i rörelse kräver mognad. Barn kan ha svårt att växla mellan när- och fjärrseende och därför kan det ta längre tid för dem att uppfatta t.ex. annalkande fordon. De kan även ha ett begränsat vidvinkelseende vilket gör att de kan ha svårt att uppfatta rörelser som sker i ögonvrån. Varken träning eller utbildning kan undanröja dessa begränsningar. Därför rekommenderas att barn mellan 7 - 12 år istället går med och hjälper till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Arbete på rätt sätt!

Det är av stor vikt att barn arbetar på ett för kroppen skonsamt sätt. Rätt arbetsteknik är A&O för att undvika belastningsbesvär. Instruktion och handledning i rätt arbetsteknik innefattar att lyfta rätt, att använda sina muskler rätt, att jobba kroppsnära, att inte jobba i ledernas ytterlägen, lära sig använda stora muskelgrupper (lår och stjärtmuskel). Vidare undvika sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd och under

knåhöjd t ex. då barnet ger mjölkersättning till kalvar.

Att handleda och utbilda den minderårige i praktiskt tillvägagångssätt då olika arbeten skall utföras och lära barn rätt lyfteknik är mycket viktigt för att undvika belastande kroppsställningar som kan skada barnen. Låt barn mellan 7 – 12 år gå bredvid och hjälpa till tillsammans med en vuxen - låt dem inte utföra något arbete på egen hand.

Repetition och tillsyn

Att repetera och öva moment tills det ”sitter” är en enkel och beprövad metod för att minnas. Därför är det viktigt att barnet tillsammans med djurkunnig och erfaren vuxen person, repeterar kontinuerligt det som den vuxne vill att barnet skall lära sig. Beakta att barn vill leka men samtidigt känna sig behövda och sedda. Det är grunden för dem i barndomen. Dessa principer kan göra att barnet inte på egen hand kan bedöma

var gränsen går. Risken för tillbud och olycksrisker kan missbedömas och negligeras. En kontinuerlig tillsyn av det minderåriga barnet är därför en stark rekommendation. Förmågan att tänka i abstrakta begrepp utvecklas inte förrän i 12 - 13 års ålder. Träning under realistiska förhållanden är det som ger bäst resultat!

Några säkerhetsaspekter om nötkreatur

Säkerhet är ett förhållningssätt- och ett arbetssätt! Att förstå och kunna läsa djurs språk är nyckeln till ett framgångsrikt säkerhetsarbete. Engagemang och ett gott djuröga får man genom att umgås med och lära känna djuren.

Stallet är inte bara en arbetsplats utan det är också djurens hem. För att på ett säkert sätt kunna hantera djur så krävs det kunskap och har en vuxen kunskap så kan denna person handleda och utbilda minderårig i praktiskt tillvägagångssätt inför olika arbetsuppgifter. Detta blir ytterligare en framgångsfaktor för att skapa säkra miljöer för barn och ungdom i samvaro med djur. Att helt förutse djurs reaktioner och därmed förhindra olyckor är inte möjligt – det närmaste man kan komma är att ”alltid göra likadant”. Kor är vanedjur och så länge de befinner sig i bekanta situationer i en känd och oförändrad miljö

kommer de inte nämnvärt ändra sitt beteende. Självfallet kan kons närmiljö till en viss del variera beroende på årstid, oljud, brunst. etc. Det är speciellt i ovana situationer som kon kan komma att bete sig på ett sätt som kan vara svårt att förutse och det är då flertalet olyckor inträffar. Därför är det nödvändigt att all djurhantering bygger på fasta rutiner och att efterlevnaden av dessa rutiner ständigt kontrolleras av en erfaren vuxen person. Det åligger alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med barn och djur.

Bra och roliga jobb med nötkreatur!

Barn tycker ofta att det är roligt med djur. Att lära barnen att hjälpa till och ge tillsyn till djuren är ett bra sätt att utveckla deras ”djuröga” (förmåga att se och förstå hur djuren mår och vad de behöver)! Låt gärna de yngre barnen, 7-12 åringarna gå med tillsammans med en vuxen. Tillåt barnen från 13 år att utföra lättare arbetsmoment på egen hand!

Till exempel att:

- se till så att kor och kalvar ”mår bra”
- se till om kalvarna druckit sin mjölk
- ge mjölkersättning till kalvarna
- ge strö till kalvarna

Säkert arbete med nötkreatur

Ordning och reda

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Mediciner och kemikalier

Tänk på att

Skapa rutiner kring ordning och reda - området runt stallet skall vara fritt från skräp, kärror etc.

Beakta att gårdsplanen inte passeras av traktorer eller andra fordon när barnet går till kostallet.

Skapa rutiner kring ordning och reda – stallet skall vara städat och stallgångarna fria från föremål. Utgödslingsredskap, sopborste etc. skall hängas eller ställas med spetsiga delar inåt vid en avsedd förvaringsplats.

Fodermedel och foderhinkar förvaras på avsedd plats t ex. i ett separat foderutrymme.

Mediciner och kemikalier t ex. råttgift, flugmedel skall förvaras inlåst!

Kontrollera att kläder hängs upp på avsedd plats.

Stallet skall rengöras och städas efter utgödslingsmoment, djurflyttning etc. Detta för att minimera risken för halk- och fallolycka.

Stallet skall ha tillgång till en god hygien tex. handtvättmöjligheter.

Stallet skall vara utrustat med tillfredställande belysning.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Kom ihåg

Ordning och reda vid stallet

Ordning och reda bland skyffel och sopborste

Möjlighet till handtvätt

Kemikalier och mediciner skall vara inlåsta

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka möjligheterna och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med barn och djur.

Det skall finnas fasta och säkra rutiner då barnen vistas/arbetar med kor. Saknas dessa är risken stor att barnet skall råka ut för en allvarlig olycka då han eller hon är ensam i stallen.

Kor är nyfikna men också lättskrämda vid höga ljud som t ex. skrätt, lek och spring. I en sådan stallmiljö är risken stor för att barnet råkar ut för ett olyckstillbud. Det är en vuxens skyldighet att se till att korna sköts väl och inte får illa. Lär barnet att visa omdöme och respekt för djuren – stallen är kons hem!

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn oftast inte förstår varför det är ett undantag.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått råden om hur ordning och reda i och runt stallen skall vara planerat. Om du som vuxen känner dig osäker, ta råd från någon mer kunnig och erfaren djurskötare.

Separat foderutrymme

Säkert arbete med kor

Rätt klädsel

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Damm

Buller

Tänk på att

Barnet skall vara rätt klädd vid rätt tillfälle för att undvika risken för tillbud och olycksfall!

Barnet skall använda klädseloverall som är anpassad efter barnets storlek!

Barnet skall använda en halkfri sko/stövel med trampskydd som är anpassad efter barnets storlek.

Långt hår skall vara uppsatt! Håret kan fladdra i ansiktet eller fastna i inredningen! Medan barnet tar bort håret kan olyckan vara framme!

Använd andningsskydd i dammiga miljöer.

Arbetshandskar skall vara anpassade till barnets storlek!

Använd skyddsglasögon t ex. vid tvätt och rengöringsarbeten.

Använd hörselskydd i bullriga miljöer t ex. vid djurhantering och djurflyttning.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Det är viktigt att komma ihåg att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra undantag, eftersom barn inte alltid förstår att det är ett undantag!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon mer erfaren och kunnig djurskötare.

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

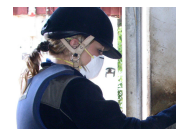
Kom ihåg

Overall

Halkfri stövel/sko med trampskydd

Andningsskydd

Uppsatt hår

Arbetshandskar som skydd

Hörselskydd

Skyddsglasögon

Regnställ vid högt tryckstvättning

Säkert arbete med nötkreatur Tillsyn

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala och ojämna ytor kan orsaka fällolyckor och svåra skador

Djurtramp

Smuts och damm kan orsaka allergier

Tänk på att

Barnet utövar tillsyn med säkerhetsavstånd till djuren.

Anordning/inredning skall finnas som hindrar barnet att komma i direktkontakt med djuren.

Barnet endast rapporterar händelser etc. Det vill säga inte tar egna initiativ till att gå in i tex. boxen om något djur är skadat eller ligger i kläm.

Barnet inte tar egna initiativ till att åtgärda fel och brister i t ex. foderskriv, utgödslingstopp

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet!

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Andningsskydd

Rätt stallklädsel

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet kortare stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Mjölkrumsarbete

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala och ojämna ytor

Smuts och damm

Kemikalier

Buller/vibrationer

El /vatten

Tänk på att

Diskmedel är riskfyllt att hantera. Använd rekommenderad skyddsutrustning.

Rengöring av mjölkkningsorgan är ansträngande. Barnet skall arbeta med rätt arbetsteknik och anpassad mjölkkningsutrustning!

Hantering av t.ex. vattenslang för att spola rent i mjölkrummet innebär ökad risk för halkolycka.

Undvik sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd. Dessa kan ge förslitningsskador.

Hantering av högtryckstvätt skall inte utföras av barn under 16 år. Arbete med högtryckstvättning innebär ökad risk för ohälsa och olycksfall t.ex. förknippat med statiskt arbete, buller, vibrationer, vattenstråle & stänk.

Rengöringspreparat och andra kemikalier skall förvaras inlåsta.

Barn under 16 år bör inte starta diskanslagningen.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Det åligger den vuxne att ha utbildat barnet i skötsel- och säkerhetsföreskrifter!

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

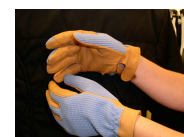
Skyddskläddsel

Hörselskydd

Andningsskydd

Skyddshandskar

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

13 år – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Mjölkning

>15 år

Huvudsakliga faror

Hala och ojämna ytor

Smuts och damm

Djurtramp

Tänk på att

Vid Robot/VMS mjölkning bör barnet minst vara 16 år.

Mjölkning inte bör utföras av barn under 15 år.

Barnet skall inte utföra arbetsmomentet ensam.

Barnet skall ha tillräcklig styrka och längd för mjölkningsarbetet.

Barnet löper risk för sparkning och klämskador i samband med mjölkningen.

Använda rätt arbetsteknik vid bär- och lyftmoment.

Mjölkutrustningen bör vara viktanpassad till barnet.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Det åligger den vuxne att ha utbildat barnet i skötsel- och säkerhetsföreskrifter!

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Skyddsklädsel

Skyddshandskar

Andningsskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

15 år – 16 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur

Utfodring - kraftfoder

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Dammig miljö

Tunga lyft

Tänk på att

Göra en riskbedömning – är fodret dammigt – se till att barnet använder andningsskydd.

Det är viktigt att barnet kan greppa stadigt om foderskopans skaft för att inte sneda och vridna arbetsställningar skall uppstå och belastningsskador utvecklas. Anpassa foderskopans storlek och vikt till barnet!

Barnet bör inte dra/föra en tungt lastad kraftfodervagn. Sneda och vridna arbetsställningar kan uppstå och belastningsskador utvecklas.

Utfodring av flera kor kan innebära att djuren upplever konkurrens sinsemellan. Barnet riskerar att bli stångad/klämd i utfodringsstället!

Påfyllning av foder från t ex. säckar/

foderskruv inte bör utföras av barn under 15 år. Tänk på att arbeta kroppsnära och använda stora muskelgrupper!

I lösdriftssystem rekommenderas barn att hjälpa till först från 16 år. Observera att de ej skall utföra momentet ensamma!

Utfodring med skottkärna och foderskopa på foderbord är olämpligt (tungt och riskfyllt). Rekommenderas att inte utföras av barn under 18 år.

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet!

Det är viktigt att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder.

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd – kommer de med stor sannolikhet att göra detsamma när de ensamma skall utfodra korna. Barn under 13 år gör ofta som den vuxne och förstår inte alltid riskerna med det.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Det är viktigt att uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barnet inte förstår varför det är ett undantag.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Skyddskläder

Halkfri stövel/sko

Andningsskydd

Hörselskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år + KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur

Utfodring - grovfoder

> 16 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Klämrisk

Dammig miljö

Tänk på att

Beakta speciellt påfyllningen av foder-vagnen – bör ej utföras av minderåriga (under 18 år) – om det är riskfyllt eller fysiskt tungt.

Utfodring av grovfoder med maskinell utrustning kan vara riskfyllt. Arbetet bör inte utföras av ungdomar under 16 år. Arbetet bör inte utföras som ensamarbete

Utfodring med manuellt förflyttad foder-vagn är ett fysiskt tungt arbete. Arbetet bör inte utföras av ungdomar under 16 år. Arbetet bör inte utföras som ensamarbete

Göra en riskbedömning av den maskinella utrustningen. Speciellt rälshängda vagnar kan innebära olycksfallsrisker

Foderbordet bör vara tillräckligt brett för att gående på foderbordet skall kunna ske utan risk för klämskada eller djurrelaterad skada. Djuren bör vara avhornade.

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet

Utbilda och handled barnet i rätt arbetsteknik och säker hantering av utfodrings-systemet – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detta när han eller hon gör detta moment utan uppsikt

Det är viktigt att uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra något undantag

Be den minderåriga att visa att hon eller han förstår anvisningarna. Om Du som vuxen känner dig osäker så ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderåriga visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Skyddskläder

Andningsskydd

Hörselskydd

Halkfri stövel/sko

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

16 år **KONTROLLERA DÅ OCH DÅ.** När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne gett – lämna barnet kortare stunder.

Säkert arbete med nötkreatur

Utfodring - Hö

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Arbete och klättring på höga höjder

Kniv eller annat skarpt föremål

Tänk på att

I lösdriftssystem rekommenderas barn att hjälpa till först vid 16 år. Observera att de inte skall utföra strömomentet ensamma!

Hantering av hö innebär ökad risk för allergiska reaktioner.

Gör en riskbedömning – är höet dammigt – se till att barnet använder andningsskydd!

Arbetsmomentet kan innebära att hämta hö på loftet. Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt ränne kring hönedkast.

Användning av kniv eller annat vasst föremål t ex. vid avlägsnande av balbandet kring höbalen kan orsaka skärskador.

Barnet bör bära och strö med små givror vid småbalshantering för att arbetsmomentet inte skall ge allvarliga belastningsskador. Jobba kroppsnära och använd stora muskelgrupper vid lyft!

Användning av högaffel är riskfyllt. Tänk på storlek och vikt på handredskapet.

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd - kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensam skall ge hö till korna. Barn under 13 år gör oftast som den vuxne och förstår inte alltid riskerna med det.

Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt ränne kring fodernedkast.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repe- tera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Mjölkersättning - kalvar

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Dammig miljö

Tunga lyft

Tänk på att

Nappning av nyfödda kalvar bör endast utföras om kon är fixerad. Rekommenderas att utföras av barn över 16 år.

Påfyllning av kalvamman med mjölkersättning från t ex. säckar bör inte utföras av barn under 15 år. Arbeta kroppsnära och använd stora muskelgrupper!

Arbeta med rätt bär- och lyfteknik t ex. vid hantering av mjölkersättning - rekommenderad vikt 2,5 l /spann.

Vuxenansvar

Det åligger alltid den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet!

Det är viktigt att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder.

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd – kommer de med stor sannolikhet att göra detsamma när de ensamma skall utfodra korna. Barn under 13 år gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Det är viktigt att uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barnet inte förstår varför det är ett undantag.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Skyddskläder

Halkfri stövel/sko

Andningsskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Utgödsling

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Tänk på att

I lösdriftssystem rekommenderas att barn hjälper till först från 16 år. Observera att de inte skall utföra momentet ensamma!

Gör en riskbedömning – gödselbädden kan vara torr och dammig och/eller innehålla ammoniakgaser - använd andningsskydd!

Barnet bör använda en halkfri sko/stövel för att undvika fallolycka i samband med utgödslingsarbetet.

Utgödslingsmomentet kan innebära att barnet måste arbeta intill bundna djur – gör en riskbedömning – kon kan uppträda aggressivt eller bli skrämdd!

Anpassa redskap till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft.

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper! Undvik sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Uppmärksamma rätt lyfteknik och gödselmängd vid användning av skottkärra. Skottkärran skall anpassas till barnets storlek!

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att deras förebild inte går in lugnt till korna då utgödsling sker - kan de med stor sannolikhet komma att göra detsamma när de är ensamma med korna. Barnet löper därmed ökad risk för olycksfall.

Utbilda och handled barnet i rätt lyftekniker och rätt arbetsställning - då kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att alltid uppträda korrekt. Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag. Barn gör bara som den vuxne och förstår inte riskerna med det. Agera konsekvent!

Kom ihåg

Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

God handhygien

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Ströning

>13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tunga lyft

Arbete och klättring på
höga höjder

Kniv eller annat skarpt
föremål

Tänk på att

I lösdriftssystem rekommenderas barn att hjälpa till först från 16 år. Observera att de inte skall utföra strömomentet ensamma!

Strömomentet kan innebära att hämta halm på loftet. Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt räcke kring halmnedkast.

Hantering av halm innebär ökad risk för hudirritation och allergier på armar och ben.

Gör en riskbedömning – är halmen dammig – se till att barnet använder andningsskydd!

Kniv eller annat vasst föremål t ex. vid avlägsnande av balbandet kring halmbalen kan orsaka skärskador.

Se till att barnet bär och strör med små givor för att arbetsmomentet inte skall ge belastningsbesvär. Jobba kroppsnära och använd stora muskelgrupper vid lyft!

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Vuxenansvar

Viktigt är att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper eller arbetar i positioner över axelhöjd – kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensamma skall strö hos korna. Barn under 13 år gör oftast som den vuxne och förstär inte alltid riskerna med det.

Arbete på höga höjder kan leda till fallolycka. Inrätta fasta trappor med räcke samt räcke kring halmnedkast!

Utilda och handled barnet i rätt lyftekniker – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon utför momentet utan uppsikt.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

Halkfria skor
med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

Säkert arbete med nötkreatur Djurförflyttning

>16 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Dammig miljö

Klämskador

Tänk på att

Förflyttning av tjurar skall inte utföras av barn under 18 år!

Förflyttning av kor är ett riskfyllt moment. Låt barn under 16 år endast gå med en vuxen i arbetet.

Barn bör inte medverka vid djurförflyttningar i lösdrift eller trånga utrymmen

Barnet bör inte delta vid flytt av flera djur åt gången. Kor kan uppleva konkurrens sinsemellan och barnet kan riskera att bli klämd eller sparkad!

Barnet bör bara driva djur som är vana att förflyttas.

Barnet bör ha förvärvat sig om en flyktväg!

Barnet bör använda en halkfri sko/stövel med trampskydd för att undvika halkolycka eller att bli trampad i samband med flyttarbetet.

Det är viktigt att barnet kan greppa stadigt i drivskivans skaft och att den inte är tung. Läs bilaga Manuell hantering. Anpassa skivan efter barnets storlek och vikt!

Drivskivan bör fungera som ett säkerhetsskydd mellan barnet och djuret!

Vuxenansvar

Det åvilar alltid den vuxne att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa eller olycksfall vid arbete med djur.

Utbilda och handled i praktiskt tillvägagångssätt - lär barnet så mycket som möjligt om korns beteende. Att förstå och kunna läsa djurens språk är nyckeln till ett framgångsrikt säkerhetsarbete.

Tänk på att säkerhet är ett förhållningssätt och ett arbetssätt. Barnet skall gå lugnt och varsamt med djuren framför sig i flyttmomentet. Barnet skall kunna läsa djuren för att medverka/utföra flyttmomentet!

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repe-tera kontinuerligt tillsammans.

Det är viktigt att uppträda korrekt! Den vuxne skall aldrig göra något undantag, eftersom barnet inte alltid förstår varför det är ett undantag!

Kom ihåg

Skyddskläder

Halkfri stövel/sko

Andningsskydd

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom att det beror på barnet!

Ålder 16 år **KONTROLLERA DÅ OCH DÅ.** När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet kortare stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Sopning

> 13 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Smuts och damm

Tänk på att

En riskbedömning är nödvändig – fodergångar etc. kan vara torra och dammiga. Använd andningsskydd!

Sopning på foderbord kan innebära att barnet utsätts för halkrisk och fallolycka.

Se upp för kor med horn!

Anpassa redskapet till barnets storlek. Barnet skall kunna greppa stadigt om redskapets skaft.

Barnet bör jobba kroppsnära och använda stora muskelgrupper! Undvik sneda och vridna arbetsställningar!

Vuxenansvar

Viktigt att komma ihåg är att det är genom imitation och härmning som barnet lär sig mest av oss. Barn gör likadant som sina förebilder!

Ser barnet att den vuxne inte jobbar kroppsnära och konsekvent använder stora muskelgrupper i sopningsarbetet - kommer barnet med stor sannolikhet att göra detsamma när han eller hon ensam.

Utbilda och handled barnet i rätt arbetsteknik – görs detta konsekvent kommer barnet med stor sannolikhet att utföra arbetsmomentet på ett ergonomiskt riktigt sätt.

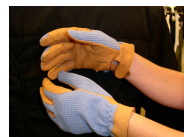
Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Det är viktigt att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Kom ihåg

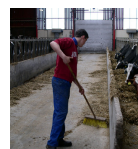
Halkfria skor med trampskydd

Arbetshandskar

Andningsskydd

Rätt arbetsställning vid sopning

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 13 – 15 år LÄMNA INTE BARNET UTAN UPPSIKT. En vuxen skall finnas till hands ifall barnet behöver hjälp. När barnet visar att han eller hon kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna kortare stunder.

Ålder 16 år + KONTROLLERA DÅ OCH DÅ. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Säkert arbete med nötkreatur Högtryckstvätt

> 16 år

Huvudsakliga faror

Hala/ojämna ytor

Tunga lyft

Kontakt med elektrisk kabel

Kemikalier

Tänk på att

Högtryckstvätt med ett arbetstryck över 1MPa (10 bar) är förbjudet för barn att hantera.

Barn under 16 år bör inte medverka vid högtryckstvättning.

Arbete med högtryckstvätt innebär ökad risk för ohälsa och olycksfall t ex. förknippat med statiskt arbete, buller, vibrationer & vattenstråle.

Barnet bör använda rekommenderad skyddsutrustning!

Kontrollera elutrustningen så att inga trasiga sladdar och kopplingar finns!

Försäkra dig om att alla kablar och kontakter är godkända för ändamålet och lägg upp dem på inredningen för att undvika direktkontakt med vatten.

Manövrering av ett sprutdon medför risk för statiskt muskelarbete. Barnet kan utsättas för skadlig belastning, därför bör man begränsa arbetstiden.

Storleken på sprutpistolen bör vara anpassad till barnet!

Beakta sneda och vridna arbetsställningar eller arbetspositioner över axelhöjd.

Tillsatsmedel i sprutvattnet kan innehålla farliga ämnen. Barnet löper risk för att utsättas för ohälsa eller olycksfall.

Hur mycket tillsyn behövs?

Här är några råd – men kom ihåg att det beror på barnet!

Ålder 16 år + **KONTROLLERA DÅ OCH DÅ**. När barnet visar att det kan hantera situationen själv och har förstått och uppvisat kunskap kring de anvisningar som den vuxne angett – lämna barnet lite längre stunder.

Vuxenansvar

Det åligger den vuxne att bedöma risken för ohälsa eller olycksfall för barnet.

Det åligger den vuxne att ha utbildat barnet i skötsel- och säkerhetsföreskrifter!

Viktigt är att komma ihåg att det är genom imitation och hämning som barnet lär sig mest av oss, både när det gäller rörelser och uppmärksamhet. Barn gör likadant som sina förebilder! Du som vuxen skall aldrig göra avkall från dina fasta rutiner, eftersom barn inte förstår varför det är ett undantag.

Det är grundläggande i allt säkerhetstänkande att den vuxne i handling med den minderårige visar och gör! Repetera kontinuerligt tillsammans.

Be den minderårige visa att han eller hon har förstått anvisningarna. Om du som vuxen känner dig osäker ta råd från någon kunnig och mer erfaren djurskötare.

Skall vi vara bra förebilder är det viktigt att vi lär oss att alltid uppträda korrekt.

Kom ihåg

Halkfri stövel

Gummihandskar

Skyddsglasögon

Andningsskydd

Regnställ

Hörselskydd

Rätt arbetsställning

Checklista för ökad säkerhet på mjölkgården

Utomhus

- ☐ Är området kring stallet fritt från skräp, kärror etc?
- ☐ Är det möjligt för barnen att passera gårdsplanen, på vägen till stallet utan att komma i vägen för traktorer och andra fordon?

Djurstallet

Ordning och reda

- ☐ Är stallgången städad och fri från föremål?
- ☐ Är redskap, sopborste etc. upphängda/ställda med spetsen inåt vid en avsedd förvaringsplats?
- ☐ Förvaras fodermedel/foderhinkar på avsedd plats?
- ☐ Förvara mediciner, kemikalier, flugmedel etc. inlåsta?
- ☐ Rengörs/städas stallet efter utgödsling, djurförflyttning?
- ☐ Har stallet tillfredställande belysning?
- ☐ Finns handtvättsmöjligheter?

El

- ☐ Finns jordfelsbrytare installerad i djurstallet?
- ☐ Är eluttag och påslag skyddade?
- ☐ Är lösa kablar spänningslösa då de inte används?
- ☐ Är det städat och fritt från damm vid elmontorer och kvarnar?

Kemikalier

- ☐ Hanterar barnet eller exponeras för hälsofarliga kemikalier?
- ☐ Förvaras kemikalier och mediciner i låst utrymme?

Rätt klädsel

- ☐ Är barnet rätt kläd då han eller hon utför diverse sysslor i djurstallet?
- ☐ Är skyddskläder tex. overall storleksanpassad till barnet?
- ☐ Använder barnet halkfri sko/stövel med trampskydd?
- ☐ Använder barnet andningsskydd i dammiga miljöer?
- ☐ Är arbetshandskar storleksanpassade efter barnet?
- ☐ Används skyddsglasögon och hörselskydd vid tex. högttryckstvättning?

Tillsyn

- ☐ Finns anordning som hindra barnet att komma i kontakt med djuren?
- ☐ Om det råkar finnas skadade/döda djur i stallet – vet barnet att han eller hon inte skall ingripa utan att kalla på vuxenhjälp?
- ☐ Om utfodringsmaskinen/kedjor odyl. har gått sönder – vet barnet att han eller hon inte får ingripa utan istället kalla på vuxenhjälp?

Utfodring

- ☐ Finns anordning som tex. grind eller box, som hindrar barnet att komma i beröring med djuren?
- ☐ Är foderskopan storleksanpassad till barnet?
- ☐ Dra/föser barnet en tungt lastad foderkärra vid utfodringsmomentet?
- ☐ Arbetar barnet kroppsnära och använder stora muskelgrupper?
- ☐ Riskerar barnet att bli attackerad/biten vid utfodringsögonblicket?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att fylla på foder från tex. kalvamma, foderskruv?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att ge nappning till nyfödda kalvar?
- ☐ Är kon fixerad då barnet ge nappning till den nyfödda kalven?
- ☐ Är barnet utbildad i rätt bär och lyftekniker?
- ☐ Finns fasta trappor och skyddsräcken runt hö/halmnedtag?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att arbete utfodring i lösdriftssystem?
- ☐ Finns flyktvägar i boxen vid utfodring tex. ungdjur i grupp?

Utgödsling

- ☐ Är utgödslingsredskapen vikt och storleksanpassade till barnet?
- ☐ Använder barnet rätt arbetsteknik vid gödselskrapning och sopning?
- ☐ Är skottkärran anpassad för barnet att hantera?
- ☐ Hanterar barnet ”lagom” gödselmängd på redskap och skottkärra?
- ☐ Är gödselrännor täckta?
- ☐ Hanterar barnet maskiner som saknar skydd eller som innebär risk för skada?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att utgödsla i lösdrift?

Ströning

- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att strö i lösdriftssystem?
- ☐ Bär och strör barnet med små halmgivor?
- ☐ Hanterar barnet kniv eller annat vasst föremål tex. vid avlägsnandet av balband, på ett sådant sätt som kan orsaka skada?

Vård/Omsorg

- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att utföra kastrering av smågrisar?
- ☐ Finns anordning som hindrar barnet att komma i kontakt med suggan vid kastrering?
- ☐ Bär och lyfter barnet på ett riskfritt sätt tex. vid hantering av mjölkersättning eller järnpellets?

Djurförflyttning

- ☐ Hanterar barnet aggressiva och skrämda djur?
- ☐ Har barnet tillräcklig ålder för att medverka i djurflytt?
- ☐ Medverkar barnet bara vid förflyttning av djur som är vana att förflyttas?
- ☐ Har barnet förvärvat sig om en flyktväg?
- ☐ Använder barnet en storleksanpassad flyttlem som säkerhetsskydd?
- ☐ Utför barnet någon gång djurförflyttning ensam?
- ☐ Medverka barnet vid flytt av tjurar eller galtar?

Högtryckstvättning

- ☐ Hanterar barnet högtryckstvätt med arbetstryck över 1 MBa (10bar)?
- ☐ Använder barnet lämplig skyddsutrustning?
- ☐ Är området kring elkabel och kontakter skyddade tex. inplastade och ej placerade så att dessa kommer i kontakt med vatten?
- ☐ Är storleken och vikten på sprutdonet anpassat till barnet?

Vuxenansvar

- ☐ Har en grundläggande genomgång gjorts för de sysslor som barnet skall utföra i stallet?
- ☐ Har barnet visat att ha eller hon förstått anvisningarna?
- ☐ Uppträder du som vuxen alltid korrekt tillsammans med barnet i stallet?
- ☐ Repeterar du och barnet kontinuerligt arbetsmomenten tillsammans?
- ☐ Har du som vuxen undersökt arbetsförhållandena och bedömt riskerna för ohälsa och olycksfall vid arbete med djur?
- ☐ Har barnet utbildats i djurens beteende?

Manuell hantering

Lyfta och bära

Viktiga faktorer om hur ett barn skall utföra ett lyft

Generella faktorer

- hur stort är barnet som skall utföra lyftet
- vilken kroppsconstitution har barnet
- vad skall lyftas
- hur skall lyftet utföras
- i vilken miljö sker lyftet

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Rekommendationer

Lär barn;

- att stå nära bördan som skall lyftas (Bild 1)
- att stå med ett avstånd mellan fötterna (bredbent) (Bild 2,3)
- att böja i höft-knä-och fotled (Bild 4,5,6)
- att hålla huvudet och ryggen i en rak position (Bild 7)
- att använda benen då lyftet skall utföras (Bild 8)
- att flytta fötterna då bördan skall ställas ned exempelvis om bördan skall placeras vid sidan eller bakom barnet (Bild 9,10)
- att hålla bördan nära kroppen (Bild 11)
- att lyfta under midjehöjd
- att bära med två händer, fördela bördan på kroppen.
- att utnyttja lyfthjälpmedel
- att vara två/flera personer vid lyft av tex. hinder, ”kavalletis” (Bild 12)

Akut överbelastning av leder och muskler kan uppstå på grund av att den manuella hanteringen av lyft har avvikit från det normala. ”Jag klarade inte utföra lyftet, jag halkade till...”.

Lyft av djur kan innebära svårigheter när tyngdpunkten förändras då djuret rör sig och rörelse plötsligt måste göras. En rörelse som är en olämplig för kroppen men måste göras för att om möjligt återfå balansen.

Risker

- Halkriser
- Felaktiga skor
- Bördan får ej vara för stor i omfång (Bild 13)
- Bördan bör ej ha för stor vikt -storleken på vikt är beroende på barnets kroppsutveckling
- Klädsel- inte vara försedd med spetsiga eller vassa föremål i fickan/orna
- Svårighet att få ett bra handgrepp, barns händer är ej lika stora som en vuxens.

Redskapshantering

Generella rekommendationer

Anpassa redskapens utformning till barnets storlek

Instruktion och inläring av rätt arbetsteknik- bär-och lyfteknik

- Använd redskap som är anpassade till barnets storlek
- Hantera redskapet rätt och utnyttja stora muskler/muskelgrupper tex. höft/benmuskulatur.
- Lyft inte bördan ovan axelhöjd (Bild 14)
- Håll grepen nära kroppen (Bild 15)

Grep

- Skaftdelen, försedd med telescopmekanism skall ställas så att det passar till barnets kroppsmått.
- Håll grepen nära kroppen.
- Böj knä-och höftled (Bild 16)
- Lyft bördan genom att samtidigt sträcka i knä-och höftled (Bild 17)
- Lyft- och vrid ej tillika med en vridning
- Flytta fötterna när bördan skall läggas ned bakom Dig.

Glöm inte att titta på de förklarande bilderna på följande sidor som hjälp till texten.

Spade

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll spaden nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan (Bild 18)
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden (Bild 19)

Skyffel

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll skyffeln nära kroppen (Bild 20)
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Sopborste

- Skaftdelen försedd med telescopmekanism som kan anpassas till olika barns kroppsmått.
- Håll sopborsten nära kroppen.
- Böj knä-och höftled, lyft bördan.
- Lyft bördan genom att sträcka på benen.
- Lyft aldrig och vrid samtidigt.
- Lägga ned bördan under samtidig förflyttning av kroppstyngden.

Skottkärra

Att skjuta och dra innebär att förflytta ett föremål med antingen hela eller delar av föremålets vikt. Den kraft som behövs för att få igång eller hålla ett objekt i rörelse beror på hur tungt föremålet är och på hur stor friktionen är mot underlaget liksom underlagets lutning. Det är viktigt att trösklar och andra nivåskillnader undviks i transportvägar som man skall köra skottkärran.

Anpassa storleken av skottkärra till barnets storlek

- Anpassa bredden mellan skänklarna barnet skall hålla armarna så nära kroppen om möjligt.
- Förse skottkärran med luftfyllda däck.
- Förse skottkärran med handvänliga handtag
- Lasta kärran inte överfull med material hö, halm, gödsel etc.
- Skottkärran skall vara välbalanserad (Bild 21)
- Starta skottkärran genom att böja på benen ej ryggen (Bild 22)

Arbetsställningar

Generella faktorer

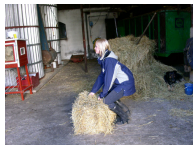
Böjda- framåt-nedåt böjda arbetsställningar

Arbetsställningar och arbetsrörelser som innebär att handlederna är påtagligt böjda eller att händerna befinner sig ovanför axlarna eller nedanför knäna eller långt ut från kroppen är inte ovanliga. Är sådana moment långvariga eller återkommande behöver åtgärder sättas in för att förändra arbetsställningen.

- Undvik att stå i böjda arbetsställningar. Stå hellre med ryggen i en rak position (Bild 23, 24)
- Undvik att stå i vridna arbetsställningar (Bild 25)
- Använd rätt arbetsteknik (Bild 26)

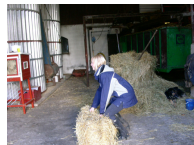
Manuell hantering Lyfta och bära

1

2-3

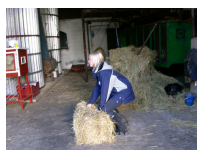
4

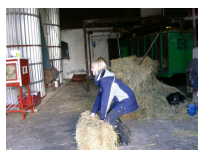
5

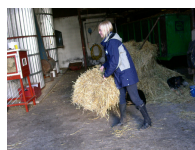
6

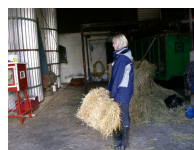
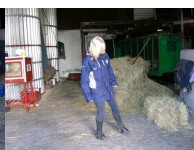
7

8

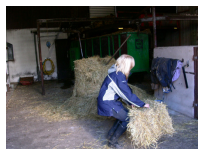
9-10

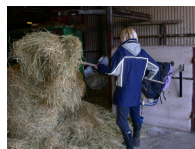
11

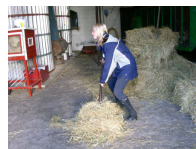
12

13

14

15

16

17

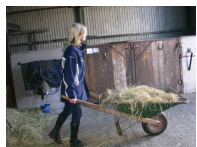
18

19

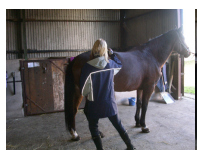
20

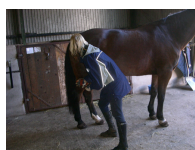
21

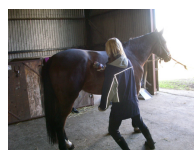
22

23-24

25

26

Första hjälpen

Om olyckan är framme!

Se över olycksplatsen innan Du springer fram till den skadade.

Det kan finnas risker både för Dig och den skadade. T ex. lösspringande orolig häst.

Andning – Kontrollera om den skadade andas.

SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade inte andas, skapa fri luftväg genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- sätta två fingrar under hakan och lyfta upp underkäken
- kontrollera igen SE – LYSSNA – KÄNN

Om den skadade ändå inte andas, gör mun – mot – mun –andning genom att

- böja huvudet försiktigt bakåt
- hålla fri luftväg
- knip åt näsan., gapa stort och blås in genom munnen
- kontrollera att bröstkorgen höjer sig
- gör 10 inblåsningar – LARMA 112 – fortsatt med inblåsningarna

Medvetslös person som andas skall ligga i framstupa sidoläge.

Lägg en jacka eller filt över personen för att hålla värmen.

Om den skadade är medvetslös

- kolla andning och puls
- ingen andning och ingen puls – detta kräver hjärt-lung-räddning
- LARMA 112 så får Du instruktioner

Fortsätt att övervaka den skadade

Blödning – Kraftig blödning behöver stoppas snabbt.

- lägg ett tryckförband
- lägg den skadade ner
- förebygg cirkulationssvikt – skadechock genom att lägga benen högt
- be någon annan LARMA 112

Måttlig blödning stoppas genom att

- lägga den skadade ner - hålla den blödande kroppsdelen högt
- lägga ett förband och ev. ett tryckförband

Skallskador – Skallskada kan uppstå tex. vid hästspark

Om den skadade har fått skallskada - sök sjukvård så fort misstanke föreligger om en smäll mot huvudet.

- prata med den skadade – håll kontakt och skapa trygghet
- låt den skadade ligga ner plant och vila tills illamående och huvudvärk försvunnit
- LARMA 112 – förflytta inte den skadade!
- stanna hos den skadade och kontrollera medvetandegrad och andning.
- ge ingen mat eller vätska – det kan öka risken för kräkning
- osäkerhet på skadans omfattning – sök sjukvård
- vänd den skadade i framstupa sidoläge vid sänkt medvetandegrad eller medvetslöshet. LARMA 112

Cirkulationssvikt och chock

Cirkulationssvikt kan uppstå vid inre och yttre blödning. Symtom:

- matthet och slöhet
- blek hud, blåa läppar, kallsvettig
- snabb och flämtande andning, snabb och svag puls
- törst

LARMA 112! Måste snabbt till sjukhus!

- lägg den skadade ner – huvudet lågt och benen högt
- stoppa synlig blödning
- skydda mot kyla och kraftig värme
- lindra smärta, placera den skadade i bekväm ställning
- försöka avleda ångest och oro, tala lugnande, sitt kvar hos den skadade
- ge aldrig något att dricka
- flytta inte den skadade i onödan